

Ա.ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՉԱՄ

ՈՂՁԸ ՄԵՌՆԵՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՁ ԶՓՆՏՈՒՆ

«Դուք մի՛ վախճաք, գիտեմ որ խաչուած Յիսուսը կը փնտռէք: Դոս չէ, որովհետեւ յարութիւն առաւ, ինչպէս ըսած էր: Եկէ՛ք եւ տեսէ՛ք այն տեղը ուր դրուած էր»:

Այս գորութեամբ եւ համարձակութեամբ կը հնչէ Յարութեան առաւօտուն երկնաէջ հրեշտակին քաջալերական եւ յուսադրիչ խօսքը, ուղղուած տրտմասիրտ ու սգատանջ կիներուն, որոնց սիրտը անքակտելի սիրով կապուած էր Տիրոջ: Դա՛հիւ Շաբաթը երեկոյացաւ, որ Կիրակին, կամ շաբթուան առաջին օրը սկսած էր, Մարիամ Մագդաղենացի եւ միւս Մարիամը, կ'աճապարէն դէպի գերեզման: Տիրոջ սերը գանոնը դէպի գերեզման քաշեց, որպէսզի այնտեղ հանդիպին խաչեալ, բայց յարուցեալ Զրիստոսին: Անոնք Տիրոջ ընծայեցին այն՝ ինչ որ իրենց կարելիութիւնը կը ներեր, իսկ Աստուած ալ անձամբ անոնց ընծայեց «յարուցեալ կեանքը», մեռելներէն յարութիւն առած Զրիստոսի անձով: Իսկ քու սերդ ի՞նչ աստիճանի է հանդէպ Տիրոջ: Այսօր քու սերդ դէպի ո՞ր կողմ կը քաշէ քեզ. սիրտդ որո՞ւն կը ցանկայ ու կը փափաքի: Արդեօք երբեք է հանդիպած ես Յարուցեալին եւ անով մեզի ընծայուած յարուցեալ կեանքը կ'արտացոլացնե՞ս: Մարդ, երբ սրտանց, նոյնիսկ պարզ բան մը կը մատուցէ՝ ինչպէս կիներուն գերեզման այցը, Աստուած անոր դիմաց գերագանց բաներ կը կատարէ: Իւրաքանչիւր սեր եւ սիրոյ արարք, որ կ'ընծայէ Աստուծոյ, փոխարէնը ան քեզի աներեւակալելի օրհնութիւններ ու սեր կու տայ:

Երբ կիները Կիրակի վաղ առաւօտուն հասան գերեզման, Յիսուս արդէն իսկ յարութիւն առած էր: Մարկոս անտարանիչ կը յիշէ, որ անոնք կ'երթան՝ խունկեր կը գնեն ու կը պատրաստեն, որպէսզի երթան եւ օժեն Յիսուսի մարմինը (տե՛ս Մր 16. 1): Կիրակի օրուան լուսաբացին զարմանքն ու ցնծութիւնը մեծ կ'ըլլան, քանի որ հաւատացեալին վրայ կը ծագի Արդարութեան Արեգակը, խաւարի գուբէն եւ յարութիւն առնելով՝ մեղքի եւ անգիտութեան խաւարը կը հալածէ աշխարհէն: Եւ բնական մղումով Սաղմոսերգուի ինտ մենք ալ կ'երգենք. «Այսօր Տիրոջ յարթանակի ու փրկութեան օրն է, եկէ՛ք ցնծանք եւ ուրախանանք» (Սղ 118. 24): Այո՛, որովհետեւ արդարութեան ու սիրոյ, խոնարհութեան եւ լոյսի, ազատութեան եւ բժշկութեան, անմեղութեան, փրկութեան եւ կեանքի յարթանակը կարելի եղաւ Տիրոջ ազատարար միջամտութեամբ. ուստի այդ յարթանակն է որ կը տօնախմբենք եւ ցնծութեամբ կը բարձրածայնենք:

Հրեշտակին երկինքէն իջած ատեն, զօրաւոր երկրաշարժ մը տեղի ունեցաւ, կ'ըսէ անտարանիչը, եւ հրեշտակը գերեզմանին մուտքի դրուած մեծ քարը գլորելով անոր վրայ կը նստի: Կիներուն՝ Զրիստոսի հանդէպ ունեցած անկեղծ սիրոյն համար, որոնք գերեզմանը տեսնելու եկած էին, Աստուած անոնց կը պարգեւէ շատ անելի քան կրնային երեւակայել: Դա՛հիւ գերեզման կը հասնին, փառահեղ փայլքով հրեշտակ մը կը տեսնեն, որ եկեղեցւոյ ասանդութեան համաձայն, Գաբրիէլ հրեշտակապետն է, որ երկինքէն եկած էր մարդկութեան անտեղու եւ յայտնելու Զրիստոսի հրաշափառ Յարութիւնը: Զօրաւոր երկրաշարժը կը խորհրդանշէ երկրաւոր ցանկութիւններու շարժումն ու խորտակումը, ինչպէս նաեւ բոլոր Աստուծոյ զաւակներուն եւ Յարութեան հաւատացողներուն համար՝ նոր կեանքի սկզբնաւորութիւնը: Զրիստոսի Յարութենէն ետք հրեշտակը կու գայ, որպէսզի անոր յարութիւնը անտեղ, որուն համար ալ քարը կը գլորէ, որպէսզի դատարկ գերեզմանը երելի:

Յարութիւնը Զրիստոսի աստուածային գորութեամբ եւ իշխանութեամբ տեղի ունեցաւ, անոր՝ որ կատարեալ հնազանդութեամբ ինքզինք երկնաւոր Զօր տուրք կամքին յանձնեց, որպէսզի ընդունի թէ՛ մահը եւ թէ՛ ալ Յարութիւնը, հաւկառակ անոր որ ըսաւ. «Իրաւունք ունի՛մ գայն (կեանքս) տալու, ինչպէս նաեւ

**Սակար Արք. Ազգարեան
 Առաջնորդ Բերիոյ Հայոց Թեմին
 Հայեպ, 31 Մարտ 2024**

Շաբ.՝ Էջ 2 >

ՍՕ ԽԱՉԻ ՄԵԾ ԸՆՏԱՆԻՔԸ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԵԱՄԲ ՄԵԾԱՐԵՅՅ ՀԱՅ ՄԱՅՐԵՐԸ

«Մայրերու Օրուան» տօնակատարութիւնը Սուրիահայ Օգնութեան Խաչի կարեւորագոյն ձեռնարկներէն մէկն է, որ ամէն տարի Մարտ ամսուն տեղի կ'ունենայ եւ որուն ընթացքին վեր կ'առնուին հայ մօր դերն ու ՀՕՄ-ի առաքելութիւնը հայ կեանքէն ներս, որպէս հայ ժողովուրդի գաւազակներուն գուրգուրանքի ձեռք երկարող կանացի կազմակերպութիւն:

Արդարեւ, հովանաւորութեամբ Բերիոյ Հայոց Թեմի Բարեջան Առաջնորդ Գերշ. Տեր Մակար Սրբ. Արք. Ազգարեանի, կազմակերպութեամբ ՍՕ Խաչի Շրջ. Վարչութեան, «Մայրերու Օրուան» տօնակատարութիւնը տեղի ունեցաւ Ուրբաթ, 22 Մարտ 2024-ի յետմիջօրեի ժամը 5:00-ին, «Գ. Եսայեան» սրահէն ներս, ներկայութեամբ Բերիոյ Հայոց Թեմի Առաջնորդին, Սուրիոյ Խորհրդարանի Երեսփոխան դոկտ. Լիւսի Իսկէնեանի, ՀՀ Հայկախոյն Գրչ. Խաւար Հիւպատոսութեան խորհրդական Դաւիթ Թադէոսեանի, ՀՀ Մարդասիրական Առաքելութեան 14-րդ խումբի հրամանատար Դաւիթ Յարութիւնեանի, Պատկան Մարմինի ներկայացուցիչին, ՀՕՄ-ի Կեդր. Վարչութեան Միջին Արեւելքի ներկայացուցիչին, ՍՕ Խաչի Շրջ. Վարչութեան նրստավարի եւ շրջաններու անդամներուն, թեմի Ազգ. Վարչութեան, հոգեւոր հայրերու, հալէպահայ մշակութային, բարեսիրական եւ մարզական միութիւններու, հաստատութիւններու ներկայացուցիչներու եւ խաչուիներու:

Թղթակից
 Շաբ.՝ Էջ 8 >

ԵՂԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳՈՎ ԵՒ ՀՈԾ ՀԱԿՏԱՅԵԱՆՆԵՐՈՒ ՄԱՆԱԿՅՈՒԹԵԱՄԲ ՅԻՇԱՏԱԿՈՒՅԱՒ ԾԱՂԿԱԶԱՐԴԻ ԲԵՐԿՐԱՆԻ ՏՕՆԸ

Մեր Տիրոջ եւ Փրկչին Յիսուս Զրիստոսի Երուսաղէմ յաղթական մուտքը խորհրդանշող Ծաղկազարդի տօնը ցնծութեան եւ յաղթանակի տօն է ժողովուրդի գաւազակներուն համար:

Արդարեւ, Կիրակի, 24 Մարտ 2024-ի առաւօտուն, Բերիոյ Հայոց Թեմի բոլոր եկեղեցիներէն ներս հանդիսաւորապէս յիշատակուեցաւ Ծաղկազարդի տօնը:

Հայկախոյն Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ եպիսկոպոսական հանդիսա-

Շաբ.՝ Էջ 12 >

ՈՂՁԸ ՄԵՌԵԼ ՆԵՐՈՒՆ...

Սկզբ՝ էջ 1

իրաւունք ունիմ գայն կրկին առնելու» (ՅՈ 10.18): Ան իշխանութեամբ եւ գորութեամբ յարութիւն առաւ, երբ տակաւին քարը կնքուած կը մնար գերեզմանի մուտքին, ինչպէս եկեղեցական հայր մը կ'ըսէ. «Գերեզմանի մուտքի դրուած քարը կնքուած վիճակին Զրիստոս՝ մեր Տէրը, յարութիւն առաւ, ինչպէս որ Կոյսէն ծնաւ առանց խախտելու անոր կուսական կնիքը, համաձայն Եզեկիէլի տեսիլքին (Եզ 44. 1-3), իսկ թէ ինչո՞ւ հրեշտակը գերեզմանի մուտքին դրուած մեծ քարը գլորեց, որպէսզի բացայայտէր ու ծանուցէր յարութիւնը, քանի եթէ քարը անշարժ մնար, պիտի կարծէին որ մարմինը գերեզմանին մէջն է»:

Զրիստոսի յարութեամբ երկնայինները մեր քով իջան, որպէսզի գլորեն մեր գերեզմաններուն դուռը փակող քարը, որպէսզի մեռելներէն յարութիւն առած Զրիստոսի միջոցով, սիրոյ եւ եղբայրութեան հաղորդակցութեան մէջ իրենց հանդիպին: Ինչպէս որ Զրիստոս խաչին վրայ հոգին աւանդած ատեն երկիրը շարժեցաւ, այդպէս ալ իր յարութեան ժամանակ գայն դարձեալ շարժեց՝ յայտնելու եւ յայտարարելու համար, որ ան որ մեռաւ՝ նոյն ինքն է որ յարութիւն առաւ: Չօրաւոր երկրաշարժ եղաւ, որպէսզի ցոյց տրուէր, որ Յարութիւնը խաչելութենէն մեծ ու սքանչելի է, քանի որ յարութեամբ կը փառաւորուի խաչելութիւնը: Ատիկա կը խորհրդանշէ՝ նաեւ համընդհանուր յարութիւնը, որուն ժամանակ գորաւոր երկրաշարժ պիտի ըլլայ, ինչպէս մարգարտութեան մէջ կը կարդանք. «Բիչ ատենէն դարձեալ երկինքն ու երկիրը... պիտի շարժեն» (Անգ 2. 6-7):

Հրեշտակին երկինքէն իջնելը կը նշանակէր, որ յարուցեալը երկնային էր. ան երկինքի մէջ էր աստուածութեամբ եւ անոր տնօրինութիւնը Յօր կամքով եղաւ: Այդ պատճառով ալ, ինչպէս որ իր ծննդեան եւ խաչելութեան ատեն հրեշտակը սպասաւոր եղաւ, այդպէս ալ՝ իր յարութեան ժամանակ: Իսկ գլորած քարին վրայ նստիլը կը նշանակէ Տիրոջ մահուան վրայ տարած յաղթանակը, որ մարդկային մեր բնութեամբ յաղթեց մահուան ու չարչարանքներուն՝ ոտնակոխ ընելով գայն, որ կը յոխորտար քարէ խուփի պէս ճգմելով մարդիկը: Հրեշտակները իրենք պիտի ըլլան համընդհանուր յարութեան ազդարարները, որովհետեւ հրեշտակապետի ծայրով՝ վերջին շեփորով, բոլոր Զրիստոսով մեռածները յարութիւն պիտի առնեն (Ա.Թս 4. 15), դուրս գալով գերեզմաններէն ու ո՛չ հողը եւ ո՛չ ալ քարէ խուփերը պիտի կարենան արգելք հանդիսանալ կամ խանգարել:

Երկինքէն իջնող հրեշտակին փայլակի տեսքով գեղեցկութիւնն ու փառքը սարսափ կը պատճառեն պահապաններուն, որոնք մեռելի պէս կ'ըլլան: Այո՛, Աստուծոյ գորութիւնը սարսափազդու պիտի ըլլայ ամբարիշտներուն ու անպաշխարհ մեղաւորներուն, Զրիստոսի փրկագործութիւնը մերժող եւ գայն ուրացող մարդոց համար: Հրեշտակին այդ տեսքով կիներուն երեւալը ուրախութիւն կ'աւետարանէր, որ իբրեւ ճշմարիտ յարութեան աւետարէր՝ ցնծալով կը փայլէր՝ որպէս թէ ըսած ըլլար. «Եթէ տրտմութեան առիթ ըլլար, ես ալ ձեզի պէս պիտի տխրէի, բայց իմ տեսքէս հասկցէ՛ք, որ Յիսուս ճշմարտապէս յարութիւն առած է»: Եւ կիներուն կ'ըսէ. «Դուք մի՛ վախճաք, գիտեմ որ խաչուած Յիսուսը կը փնտռէ: Դոս չէ, որովհետեւ յարութիւն առաւ, ինչպէս ըսած էր: Եկէ՛ք եւ տեսէ՛ք այն տեղը ուր դրուած էր»:

Այստեղ կը տեսնենք աստուածային հրաշալի կարգաւորումը, որ կը վերաբերի Մարիամ Մագդաղենացիին եւ միւս Մարիամին ու կիներուն, որոնք առաջինը պիտի ըլլային ստանալու յարուցեալ Զրիստոսի աւետիսը եւ հանդիպելին անոր: Որովհետեւ անոնք ներկայ եղան խաչին մօտ, նաեւ երբ ժայռափոր գերեզմանի մէջ կը դրուէր, եւ այժմ կը ստանան սիրոյ վարձատրութիւնը: Անոնք առաջինները ըլլան, որ կ'ապրին ու կը վայելեն յարութեան ուրախութիւնն ու ցնծութիւնը եւ այսօր նոյն թելադրութիւնը եւ նոյն աւետիսը մեզի կը տրուի:

Հրեշտակը երկինքէն իջնելով կ'աւետէ ու կը քարոզէ Յարութիւնը, որ սարսափ կը պատճառէ պահապաններուն, որոնք մեռելի պէս կ'ըլլան, բայց ցնծութեամբ կը լեցնէ եկեղեցւոյ սիրտը, որ երկու կիներու կերպարով կը ներկայացուի: Ս. Կիրիլեղ Աղեքսանդրացի կ'ըսէ. «Հրեշտակները, որոնք Յիսուսի ծնընդեան ժամանակ, Բեթլեհէմի հովիտներուն փոխանցեցին բարի լուրը, այժմ կը պատմեն անոր յարութեան մասին: Երկինքը իր բոլոր սպասաւորութեամբ կ'աւետէ անոր մասին: Վերին ոգեղէն հոյլերը կը յայտնեն Որդիին մասին, որ ան Աստուած է, թէկուզ որ մարմնի մէջ է»: Հրեշտակը անոնց կ'ընծայէ աստուածային պարգէն մը՝ «մի՛ վախճաք»: Իսկ չվախճալու գաղտնիքը, այլ խօսքով՝ ներքին խաղաղութեան վայելքը, ուրիշ բան չէ եթէ ոչ «խաչուած Զրիստոսը յարութիւն առած է» Այո՛, «մի՛ վախճաք» կը թելադրուի, ուստի չվախճաք ներկայ կեանքը եւ մարդկային ընկերութիւնը ալեկոծող եւ յուզող պայմաններէն: Ինչպիսիս ալ որ ըլլան անոնք, մենք վախճալու չենք, որովհետեւ մեր Տէրը յարութիւն առած է մեռելներէն եւ այդ գորութիւնը, խոստումն ու կենսուժը մեզի տուած է եւ մեր մէջ կը ներգործէ: Մի՛ վախճաք եւ պետք չէ՛ վախճաք, որովհետեւ մեր Տէրը ինք ըսաւ. «Աստուծոյ խօսքայ ձեզի, որպէսզի ինձմով խաղաղութիւն ունենաք: Աշխարհի վրայ ներդրութիւն պիտի ունենաք, բայց քաջալերուեցէ՛ք, որովհետեւ ես յաղթեցի աշխարհին»: Մեր Տէրը ո՛չ միայն յաղթեց աշխարհին, այլ նաեւ իր մահուամբ մահուան իշխանութիւնը խորտակեց եւ իր յարութեամբ մեզի յափտեցական կեանք պարգեւեց: Այսօր յարուցեալ Տէրը քեզի կը թելադրէ ըսելով՝ «Մի՛ վախճաք, որովհետեւ ահա միշտ ձեզի հետ պիտի ըլլամ, մինչեւ աշխարհիս վախճանը»:

Զրիստոս իր աստուածային գորութեամբ յարութիւն առած էր մեռելներէն, քանի անկարելի էր որ ան գերեզմանին մէջ մնար: Մահը չէր կրնար բանտարկել գայն եւ ոչ ալ ապականութիւնը որեւէ ձեւով կրնար մօտենալ իրեն: Ուստի, ով որ կը միանայ յարուցեալ Զրիստոսին՝ մահը չի կրնար մօտենալ իրեն եւ վախճալու ո՛չ առիթ եւ ոչ ալ պատճառ կայ, այլ հաւատացեալին վրայ կը հանգչին Յարութեան գորութիւնն ու ցնծութիւնը, որոնցմով ան կը վայելէ Զրիստոսի խոստացած խաղաղութիւնը, որ այս աշխարհի տուած խաղաղութեան չի նմանիր այլ ամբողջութեամբ տարբեր է (տե՛ս ՅՈ 14.27):

Յարութիւնը Զրիստոսէ չվերցուց խաչելութեան յատկութիւնը, այլ հաս-

տատեց գայն եւ բացայայտեց անոր իսկական եւ խոր հասկացողութիւնը: Եւ այս առումով, Ս. Կիրիլեղ Երուսաղէմացի կ'ըսէ, որ հրեշտակը չըսաւ, որ գիտեմ որ իմ Տէրս կը փնտռէ, այլ ըսաւ. «Գիտեմ որ խաչուած Յիսուսը կը փնտռէ», որովհետեւ խաչը փառք ու պսակ է եւ ոչ թէ ամօթ: Հրեշտակը կ'աւետէ Յիսուսի Յարութիւնը գայն նկարագրելով իբրեւ խաչուած: Որովհետեւ, ան թէ՛ խաչուածն է եւ թէ՛ յարութիւն առածը, եւ այս տիտղոսը կը յայտնէ անոր ցմահ ինքնագործ սերը եւ միաժամանակ մեռելներէն յարութիւն առնելու իր գորութիւնը: Եւ Յարութեան որպէս ապացոյց, հրեշտակը անոնց ցոյց կու տայ դատարկ գերեզմանը, եւ կը հրաւիրէ՝ «Եկէ՛ք եւ տեսէ՛ք այն տեղը, ուր դրուած էր»: Ան գանոնք դէմ յանդիման կը դնէ դատարկ գերեզմանին հետ: Հրեշտակին խօսքը ինքնին հաւատքի կոչ մըն է: Եւ երբ Զրիստոսի անձին, խօսքին, խոստումներուն ու ճշմարտութեան կը կառչինք, ամեն կասկած ու տարակոյս կը չքանայ: Հրեշտակը վստահեցնելով կը խօսի վախճած կիներուն: Անոնք մարդ Յիսուսը կը փնտռէին, որ խաչուած էր, բայց Յիսուս հոն չէր, այլ յարութիւն առած էր: Յիսուս, նախապէս երեք տարբեր առիթներով խօսած էր իր մահուան եւ յարութեան մասին, իր աշակերտներուն (տե՛ս Մտ 16.21-28, 17.22-23, 20.17-19): Դուկասի Աւետարանին մէջ կը կարդանք, թէ ինչպէս հրեշտակը կ'ըսէ կիներուն. «Յիշեցէ՛ք ինչ որ ըսաւ՝ մինչ տակաւին ձեզի հետ Գալիլիա կը գտնուէր, թէ Մարդու Որդին պետք էր յանձնուէր մեղաւոր մարդոց ձեռքը, պետք էր խաչուէր եւ երրորդ օրը յարութիւն առնէր» (Ղկ 24.6-7): Հրեշտակը կը հրաւիրէ կիները, որ ներս մտնեն եւ տեսնեն այն տեղը ուր դրուած էր Յիսուսի մարմինը եւ անձամբ համոզուելով իրենց տեսածին ու ներքնապէս զօրացած Զրիստոսի Յարութեամբ՝ ճշմարտութեան վկանները դառնան:

Հրեշտակը, յարութեան աւետիսով մեր ալ ալեկոծեալ սրտերը կը հանդարտեցնէ ու կը խաղաղեցնէ եւ կը հրաւիրէ որ Յիսուսի Յարութեան եւ պարապ գերեզմանին վկանները դառնանք, որ Զրիստոսի չարչարանքին ու փառքին խորհրդանիշն է: Այս երկուքը միշտ իրարմէ անբաժան են, որպէսզի Յիսուսի հետեւորդները ընդունելով իրենց մէջ Տիրոջ չարչարանքներուն պակասութիւնը (Կղ 1.24), նաեւ անոր փառքին հաղորդակից ըլլան, Զրիստոսի անսուտ խօսքին համաձայն (տե՛ս ՅՈ 17.24): Ինչպէս որ վկաններուն մէջ, անդրանիկը՝ Ս. Ստեփանոս (տե՛ս Գրծ 7.55), տեսաւ երկինքը բացուած եւ Յիսուսը Աստուծոյ աջին կանգնած:

Ի վերջոյ հրեշտակը կիներուն կը յանձնէ Յիսուսի Յարութիւնը աւետելու առաքելութիւնը, ըսելով. «Ամփոջապէս գացէ՛ք եւ ըսէ՛ք իր աշակերտներուն՝ թէ յարութիւն առաւ: Ամիկա ձեզմէ առաջ Գալիլիա կը հասնի եւ հոն պիտի տեսնէք զիկը...»: Եւ այս երկնային առաքելութեամբ, հրեշտակը կիներուն պարտականութիւն կու տայ Զրիստոսի Յարութիւնը աւետելու՝ անոնց միջոցով փողախարելու, որ յարութիւնը կը բժշկէ այն մահաբեր երկուքը, որ կին Եւային միջոցով տարածուեցաւ աշխարհին մէջ:

Հրեշտակը անոնց պարտականութիւն կու տայ կիսելու իրենց տեսածն ու ապրածը: Եւ երբ կիները անձամբ բացայայտեցին յարուցեալ Զրիստոսի իրողութիւնը, իրենց առաջին պարտականութիւնը եղաւ յայտարարել ու կիսել գայն ուրիշներուն հետ: «Գացէ՛ք եւ ըսէ՛ք»-ը առաջին հրահանգն է, որ մարդ կը ստանայ, երբ անձամբ կը բացայայտէ Յիսուս Զրիստոսի զարմանալի յարութիւնը:

Յիսուսի Յարութիւնը աւետող հրեշտակը ինչպէս այն ատեն կիներուն՝ այսօր ալ մեզի չորս պատգամներ կու տայ, ըսելով.

1.- «Դուք մի՛ վախճաք»: Այո՛, որովհետեւ Յարութեան իրողութիւնը ուրախութիւն կը պարգեւէ ու ո՛չ թէ վախ: Ուստի, չվախճաք, մարդոց չարութենէն ու անարդարութենէն, անզգամութենէն ու բռնութենէն, անխղճութենէն ու անաստուածութենէն, որովհետեւ, Զրիստոսի Յարութիւնը եւ անոր կենդանի ներկայութիւնը մեր կեանքերէն ներս ուրախութեամբ եւ ցնծութեամբ կը լեցնեն մեր Երկինքը: Կարգած մանք անոր եւ անոր խոստումներուն, որովհետեւ մեր Տէրը հաւատարիմ Աստուած է: Ուստի, երբ կը վախճաք, յիշէ՛ք պարապ գերեզմանը:

2.- «Ան հոս չէ, որովհետեւ յարութիւն առաւ...»: Այո՛, Յիսուս մեռած չէ այլ յարութիւն առած է եւ յափտեցապէս կենդանի է եւ ուստի մեռելներուն մէջ պետք չէ փնտռել գայն: Ան ողջ է եւ միշտ իր ժողովուրդին հետ է: Ան քու սրտիդ մէջ է ու հոն հաստատած է իր բնակութիւնը եւ թագաւորութիւնը: Զու Տէրդ նոյնինքն կեանքն ու լոյսն է, ուստի ո՛չ մահը կրնայ գայն կալանաւորել, ո՛չ գերեզմանը գայն բանտել եւ ոչ ալ խաւարը գայն թաքնել: Ուստի ուրախացի՛ր ու ցնծա՛ր՝ եւ առաքեալին հետ դու ալ ծիծաղէ՛ մահուան վրայ, ըսելով. «Ո՛րք է մահ յաղթանակը. ո՛րք է դժոխքը քու խայթոցդ» (Ա. Կր 15.55):

3.- «Եկէ՛ք եւ տեսէ՛ք...»: Կիները անձամբ ստուգելով գերեզմանը, գայն պարապ գտան, այսօր ալ այդպէս է: Զրիստոսի Յարութիւնը պատմական անժրխտելի իրողութիւն է: Ուստի հաւատքի ձեռքերով զօրեղ կարգէ՛ք Տիրոջ Յարութեան եւ անով կենսաւորուած ու զօրացած՝ ապրէ՛ր ու գործէ՛ք:

4.- «Ամփոջապէս գացէ՛ք եւ ըսէ՛ք իր աշակերտներուն՝ թէ յարութիւն առաւ»: Ամփոջապէս էր, որ մենք կիներուն նման Զրիստոսի Յարութեան ուրախ աւետիսը տարածեց: Մեր ալ պարտականութիւնն է իբրեւ Զրիստոսի անունը կրողներ եւ անոր աշակերտներն ու Արքայութեան ժառանգորդները, տարածել մահուան վրայ կեանքի յաղթանակին, խաւարի դէմ լոյսի յաղթանակին, անարդարութեան դէմ արդարութեան յաղթանակին եւ բռնատիրութեան դէմ պատմութեան, յոյսի եւ յափտեցապէս յաղթանակի Մեծ Աւետիսը՝ Յիսուս Զրիստոսի հրաշափառ Յարութեան Աւետիսը, օրհնեցելով՝ «Զրիստոս Յարեալ ի մեռելոց, մահուամբ զմահ կոխեաց եւ յարութեամբն իւրով մեզ զկենսա պարգեւեաց: Նմա փառք յափտենաւ: Ամէն»:

Թող մեր Տիրոջ Յիսուս Զրիստոսի հրաշափառ Յարութիւնը իր կենսապարգէն գորութեամբ վերանորոգէ մարդոց միտքն ու սիրտը, ուղղէ մեր կենցաղն ու վերամուրը, վերափոխէ, վերաբանափոխէ եւ ի բարին ու կատարեալ փոխակերպէ ողջ աշխարհն ու մարդկութիւնը, որպէսզի արժանի ըլլանք վայելելու Տիրոջ խաղաղութիւնն ու երկնապարգէն եւ յարութեամբ արդարութեան, ճշմարտութեան եւ իրաւունքի բարիքներն ու օրհնութիւնները: Ամէն:

Այս ուրախ եւ յաղթական տօնին առիթով ընդունեցէ՛ք մեր ջերմ շնորհաւորանքն ու բարեմաղթութիւնները, որ կը յղենք բոլորիդ անխտիր, մաղթելով ամենաբարին եւ աստուածահաճը: Ուստի, մենք ալ երկնաւէջ հրեշտակին միանալով՝ ցնծութեամբ կ'աւետենք.

«Զրիստոս Յարեալ ի մեռելոց: Օրհնեալ է Յարութիւնը Զրիստոսի»:

ՄԱԿԱՐ ՍՐԲ. ԱՐՔ. ԱՇԳԱՐԵԱՆ. «ԵՐԲ ՄԱՅՐԸ ԻՐ ԿՈՉՈՒՄԻՆ ԳԻՏԱԿԻՑ ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ԻՐ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԻՒՆԸ, ԸՆՏԱՆԻՔԸ Կ'ԸԼԼԱՅ ԱՌՈՂ, ԶՕՐԵՂ ԵՒ ԿԱՆԳՈՒՆ»

(Բերիոյ Հայոց Թեմի Առաջնորդ Գերշ. Տեր Մակար Սրբ. Արք. Աշգարեանի բանախօսութիւնը ՍՕ Խաչի Կազմակերպած Մայրերու Օրուան Տօնակատարութեան)

Մեծապէս սիրելի՛, յարգելի՛ եւ թանկագին՛ մայրեր ու քոյրեր:

Այսօր հաւաքուած ենք յիշատակելու Մայրերու տօնը: Գեղեցիկ սովորոյթ ու անհնարաբար դարձած է, արժան եւ իրաւ, որչ աշխարհով նշել տոյն տօնը, գլխաւորաբար Մարտ, Ապրիլ եւ Մայիս ամիսներուն՝ վեր բերելու ընդհանրապէս մօր կերպարը, անձը, նկարագիրը, առանձնայատկութիւններն ու դերակատարութիւնը, որ ան կ'ունենայ եւ ունի ընտանիքին ու մարդկային ընկերութեան մէջ:

Մարդկային ընկերութեան մէջ իգական սեռի ներկայացուցիչ՝ մօր դերակատարութիւնը ընդհանրապէս կենսական է եւ որեւէ սակարկութեան չ'ենթարկուիր: Իսկ հայկական իրականութեան մէջ, դարաւոր մեր մշակոյթի ու հոգեմտածողութեան մէջ, մայրը աստուածատուր իր կոչումով եւ առաքելութեամբ հանդէս կու գայ, եւ այնքան նուիրական ու բարձր են անոր արժէքն ու դերակատարութիւնը, որ ընտանիքի կայունութեան, յարատեւութեան եւ անաղարտ պահպանութեան հիմնական կռուանը կը կազմեն, զաւակներու ու սերունդի դաստիարակութեան ամենասրբագան եւ ծանրագոյն պարտականութիւնը մօր ուսերուն դրուած է եւ իրեն վստահուած:

Մեր պարագային, երբ կը փորձենք մտածել մայրութեան գաղափարի մասին եւ կամ խօսիլ մօր կերպարի եւ կամ անոր դերակատարութեան մասին, անմիջապէս մեր աչքին առջեւ կը պատկերուի Սուրբ Կոյս Մարիամի՝ մայրերու մօր տիպարը, որ Աստուածաշունչին մէջ յիշուած բոլոր կիներուն մէջ մաքրագոյնն ու սրբագոյնն է, առաքինութիւններու մարմնաւորումն է, հաւատքի, յոյսի եւ սիրոյ, ազնուութեան, քաղցրութեան, հեզութեան, խոնարհութեան, համբերատարութեան, անձնուրացութեան, աստուածապաշտութեան, աստուածսիրութեան, աստուածվախութեան, պարկէշտութեան, ծուծկալութեան, հաւատարմութեան, պատուախնդրութեան, ծանայութեան, գոհողութեան, անբծութեան, մաքրութեան եւ անարատութեան առաքինութիւններու մարմնացումն ու արտացոլացումն է, ինչպէս նաեւ ցուցանիշն ու բարձրագոյն օրինակը աստուածակնիք ու աստուածահաճ կեանքի, որուն նայողն ու անկէ օրինակուողը բնաւ չի՛ գղջար, չի՛ ձախողիր եւ չ'ամէնար, այլ ընդհակառակը՝ աստուածահաճ կեանք ապրելով եւ լիակատար իր կոչումն ու առաքելութիւնը արժեւորելով՝ ճակատաբաց եւ անվրդղով կը կանգնի եւ բոլոր պարագաներու մէջ յաջողութիւն գտնելով՝ կը մեծարուի ու կը գնահատուի թէ՛ Աստուծմէ, եւ թէ՛ մարդոցմէ, իսկ իր կեանքը կը յատկանշուի կատարեալ աստուածահաճութեամբ, աստուածամերձութեամբ եւ սրբութեամբ:

14-ամեայ անմեղունակ կոյս Մարիամը անակնկալ երկնային այցելութիւն մը կ'ընդունի. Ամենակալ Աստուծոյ պատգամաբեր հրեշտակապետը՝ Գաբրիէլը կը յայտնուի եւ անոր կ'աւետէ աշխարհի պատմութեան մեծագոյն եւ աննման հրաշք-նշանին մասին, անոր կուսական յղութեան եւ ծննդաբերութեան, որ Տիեզերաստեղծ Աստուածորդին՝ Յիսուս Զրիստոսի մարդեղացումը պիտի ըլլար: Ծնունդ մը, որ իր էութեամբ ամբողջապէս պիտի փոխակերպէր որչ մարդկային կեանքին ընթացքը, գայն տոր հունի մէջ դնելով:

14-ամեայ կոյս Մարիամ, Աստուծոյ կողմէ ընտրուած, կը հրաւիրուի իր Միածին Որդին մայրը ըլլալու: Այլ խօսքով, Մարիամ Սուրբ Կոյսը մայրութեան կոչումը կը ստանայ. կոչում մը, որ բոլոր կոչումներէն գերագանցապէս բարձր է, սուրբ է ու նուիրական:

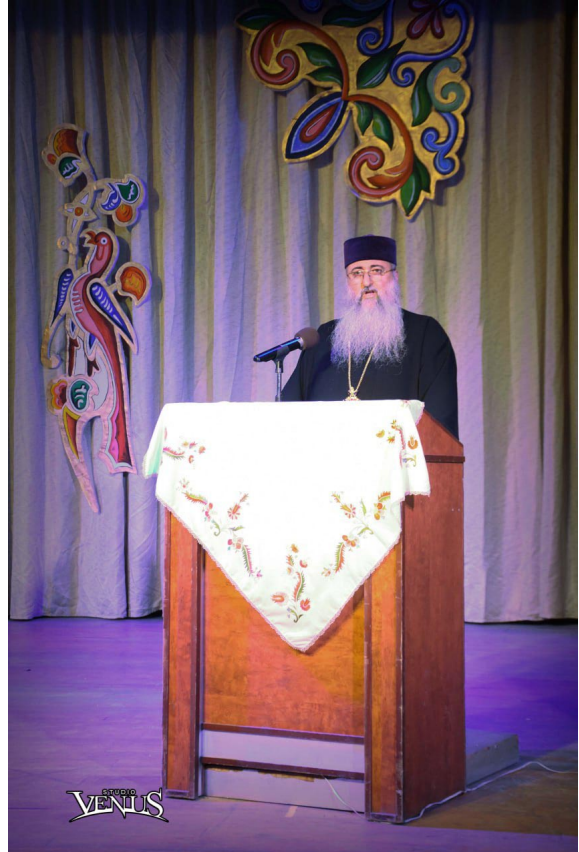
Սիրելիներ՛, մայրական կոչումը աստուածահաստատ եւ աստուածատուր է: Մայրութիւնը Աստուծոյ էութեան եւ բնութեան յատկութիւններէն է, եւ երբ ռեւէ անձ այդ կոչումին կ'արժանանայ կամ իր մէջ կը զգայ այդ մէկը եւ ըստ այդմ կ'ընդառաջէ անոր, ծայրագոյն գիտակցութեամբ պետք է մօտենայ անոր, միշտ յիշելով որ թեթեւ, անարժէք, սովորական եւ սոսկ կենսաբանական երեւոյթ մը չէ ատիկա, այլ աշխարհին մէջ, կ'երեւի ատկէ անելի բարձր, կարելոր եւ կենսական կոչում չկայ, որովհետեւ, մայրութեան կոչումին եւ առաքելութեան ճամբով անձը զԱստուծ կը մարմնաւորէ երկրի վրայ, ընտանիքին եւ ընկերութեան մէջ, անոր գործակից կը դառնայ եւ մանաւանդ՝ կը նմանի Աստուծոյ:

Ո՞վ էր առաջին մայրը. Եւան: Որմէ՞ ստացաւ այդ կոչումն ու առաքելութիւնը. նոյնինքն Աստուծմէ: Բայց յաջողեցա՞ն իր կոչումին ու առաքելութեան մէջ: Բնականաբար ո՛չ: Ո՛չ այնպէս՝ ինչպէս Աստուած կ'ուզէր: Այն՝ ինչ որ առաջին մայրը ձախողեցաւ իրականացնել իր ամբողջութեան մէջ նկատի առած, երկրորդ Եւան՝ Սուրբ Կոյս Մարիամը, Աստուծոյ կամքին կատարեալ հնազանդութեամբ կատարելապէս ամբողջացուց եւ հանդիսացաւ ո՛չ միայն մայր կոչումին, այլ նաեւ՝ «THEOTOKOS» Աստուածամայր տիտղոսին:

Բայց կենսական իրողութիւնը այն է, որ լուրջ պատրաստութիւն է պետք մայրութեան կոչումը ըստ էութեան արժեւորելու համար: Առանց նախօրօք պատրաստութեան, անկարելի է որ ճշմարիտ եւ բառին բուն իմաստով մայր ըլլալ: Պատրաստութիւն երբ կ'ըսեմ՝ նկատի ունիմ հոգեկան, մտային, Ֆիզիքական, բարոյական, ընկերային ու կրօնական դաստիարակութիւն: Ամեն եզ կրնայ ամուսնանալ եւ բնագոյնն ու կազմախօսական իմաստով յղանալ ու այսպէս կոչուած՝ զաւակ ծնանիլ, ատոր մասին չէ խօսքը: Որովհետեւ, Աստուծոյ կարգաւորումին համաձայն, անասուններն ալ կը զուգուին եւ կը մայրանան: Մայրութեան կոչումը իր աստուածահաստատ

շրջագիծին մէջ պետք է դիտել ու հասկնալ, որպէս նուիրական կոչում եւ աստուածատուր առաքելութիւն, որ ամբողջական իմաստով ինքնագոհողութիւն եւ նուիրում կ'ենթադրէ:

Աստուածային մայրութեան կոչումին ընդառաջելու համար, Մարիամ սուրբ կոյսը շատ լուրջ եւ խիստ պատրաստութիւն ու դաստիարակութիւն ստացաւ: Որպէս ուխտի գաւակ, ան 3 տարեկանին արդէն տաճար ընծալուցաւ եւ հոն դաստիարակուեցաւ հրեական կրօնի սկզբունքներով, կանոններով, պահանջներով ու առաքինութիւններով: Ստացաւ հոգեւոր, կրօնական ու աստուածաշնչական դաստիարակութիւն: Ազդու եւ գործուն մայր ըլլալու համար իր մէջ յըստակ յատկութիւններ, առաքինութիւններ ու կարողութիւններ գարգացուց: Ինչպէս կարեկցութիւն, խոնարհութիւն, հեզութիւն, հնազանդութիւն, համբերատարութիւն, երկայնամտութիւն, լսելու, խորհելու, մտածելու եւ հասկնալու կարողութիւններ, պահեցողութիւն կատարել, աղօթական կեանքի նուիրում, Աստուծոյ տան մաքրութեամբ զբաղիլ, հոգատար ըլլալ իր զգացումներուն, մտածումներուն եւ խորհուրդներուն մաքրութեան, ուրիշներուն հանդէպ գուրգուրոտ ըլլալ, խնամատար ըլլալ, ծանայել, օգնել, ունեցածով գոհանալ, ներողամիտ ըլլալ, մաքուր, անբիծ, սուրբ եւ անարատ կեանք ապրիլ, իր կուսութիւնը պահպանել, ընտանիքի պատիւն ու անունը անարատ պահել, Աստուծոյ պատուիրաններուն համաձայն ապրիլ, ամեն ինչի մէջ Աստուծոյ վստահիլ, ապաւինիլ եւ անոր կամքը փնտռել ու կատարել:

Ուստի, Ի՛նչպէս կրնանք ազդու եւ գործուն մայրեր ըլլալ

-Երբ հոգատար ենք ուրիշներու նկատմամբ եւ կը տագնապինք անոնց բարօրութեան եւ փրկութեան համար: Ասկիկ անանձնական սիրոյ ամենացայտուն յատկանիշն է:

-Երբ ընտանիքի անդամները առաջնահերթ կը նկատենք եւ մեր կեանքին մէջ մեր առաջնահերթութիւնները կարգաւորել կը գիտնանք:

-Գործուն եւ ազդեցիկ մայրը միշտ իր սիրելիներուն կեանքին մէջ դրական, օրինաբեր եւ բարեդրոշմ ներկայութիւն կ'ըլլայ: Բնաւ իր հանգիստն ու վայելքը չի գերադասեր. իր եսը չի փայփայեր, այլ ո՛ւր որ իր կարիքը կը զգացուի՝ ան միշտ հոն կ'ըլլայ եւ պատրաստ գոհուելու, ծանայելու եւ օգնելու:

-Երբ ուրիշներ ներքին ապահովութեամբ կրնան իրմէ կախեալ ըլլալ:

-Գործուն ու ազդեցիկ մայրը ան է, որ ընտանիք կը կազմէ եւ ոչ թէ պարզապէս տուն:

-Գործուն մայրը միաժամանակ մեծագոյն քաջալերողն ու օգնականն է իր ամուսինին ու զաւակներուն: Ինչպէս նաեւ՝ ամեն գոհողութիւն ամենայն պատրաստակամութեամբ եւ ուրախութեամբ յանձն առնողն է ի սեր իր ընտանիքին ու սիրեցեալներուն:

-Գործուն եւ ազդեցիկ մայրը ան է, որ հոգեւոր կեանք կ'ապրի, հոգեպէս զօրաւոր է եւ անայլայլ որպէս անշարժ լեռ: Ան է, որ նշանակալից յարաբերութիւն ունի Աստուծոյ հետ եւ այդ ծիրին մէջ առաջնահերթութիւն կը համարէ հոգեւոր կեանքն ու դաստիարակութիւնը:

Աստուածաշունչը ի՞նչ կ'ըսէ քրիստոնէայ մօր մասին
Մայրութիւնը շատ կարելոր կոչում ու դերակատարութիւն մըն է, որ Աստուած ընտրելով կու տայ կին դասակարգին:

-Քրիստոնէայ մայրը պարտականութիւն ունի սիրելու իր զաւակները, որովհետեւ զաւակները Աստուծոյ կողմէ տրուած պարգէներ են (Սղ 127.3-5), պետք է ըլլայ համեստ, անբիծ, տնարար, բարի ու հնազանդ, որպէսզի պատճառ չդառնայ, որ անարգուի Աստուծոյ խօսքը, որուն անունը կը կրէ (Տիտ 2.4-5):

Իր ունեցած եւ ցուցաբերած սերը պարզ սերն շատ անելի տարբեր եւ

Սկիզբ՝ էջ 3

յատուկ «մայրական սեր» է, որ յունարենով Filoteknos կը կոչուի, որ կը ներառէ հոգատարութիւն, գուրգուրանք, ողջագուրում, գրկին մէջ սեղմել, պետքերը հայթայթել եւ գործովանքով ու բարեկամաբար վերաբերիլ իւրաքանչիւր գաւազնի հետ:

-Ան միշտ՝ ցերեկ թէ գիշեր, պետք է օգտակար հանդիսանայ իր գաւազններուն: Այս առնչութեամբ, մօր (ծնողին, հօրն ու մօրը միաժամանակ) ուղղութեամբ Աստուծոյ իրաւանգը հետեւեալն է. «Այս խօսքերը, որոնք ես այսօր քեզի պատուիրեցի, քու սրտին մէջ թող ըլլան: Ու գաւազնը քու որդիներուն կրկին անգամ սորվեցուր: Թէ՛ տանդ մէջ նստած ատենդ, թէ՛ ճամբայ քայլած ատենդ, եւ թէ՛ պառնելու ու ելլելու ատենդ՝ անոնց վրայ խօսիր» (Բ.Օր 6.6-7):

-Մայրը պետք է ներգրաւոր ըլլայ ու գործուն մասնակցութիւն ունենայ, այսինքն՝ գաւազններու կեանքին մէջ ներագրէ, խնդիրները փորձէ անոնց հետ քննարկել, միասին մտածել եւ միասնաբար կեանքը ձեւակերպել (Եփ 6.4):

-Մայրը պետք է ուսուցանող ըլլայ: Սորվեցնէ իր գաւազններուն Աստուածաշունչն ու աստուածաշնչական աշխարհայեացքը. «Աստուած իր պատուիրաններն ու Օրէնքը տուաւ մեր ծնողներուն եւ իրաւանգեց ատոնք սորվեցնել իրենց գաւազններուն. որպէսզի գալիք սերունդը, որ դեռ աշխարհ պիտի գայ, իմանայ եւ ինքն իր հերթին պատմէ յաջորդ սերունդին, որպէսզի նոր սերունդներն իրենց յոյսը Աստուծոյ վրայ դնեն, չմոռնան, ինչ որ ան ըրաւ, այլ անոր պատուիրանները գործարդեն» (Սղ 7.5-6, Բ.Օր 4.10, Եփ 6.4):

-Քրիստոնէայ Մայրը պետք է մարգ է ու պատրաստէ իր գաւազնները: Այսինքն, մայրը պետք է օգնէ իր երեխային գարգացնելու իր կարողութիւնները եւ մանաւանդ՝ յայտնաբերելու իր ուժերն (Առ 22.6) ու հոգեւոր պարգեւները (Յռ 12.3-8 եւ Ա.Կր 12):

-Քրիստոնէայ մայրը պիտի դաստիարակէ ու կրթէ իր գաւազնը: Անոր պիտի սորվեցնէ Աստուծոյ վախնալ, ինչպէս նաեւ սիրով չափն ու սահմանը սորվեցնէ անոր (Եբ 12.5-11, Եփ 6.4): «Գաւազանին խնայողը իր որդին կ'ատէ, իր որդին սիրողը, հոգածութեամբ (կանուխ) կը խրատէ» (Առ 13.24), «Քանի որ յոյս կայ՝ տղադ խրատէ, եւ անոր մահուանը կամակից մի՛ ըլլար... Տղայէն խրատը մի կտորէր, քանի որ եթէ անիկա գաւազանով ծծեն (խրատեն, դաստիարակեն), չի մեռնիր: Թէեւ դուն անիկա գաւազանով ծծեն, բայց անոր հոգին դժոխքէն (մահէն) կ'ազատես» (Առ 19.18, 23.13-14): «Գաւազանն ու յանդիմանութիւնը իմաստութիւն կու տան, բայց իր կամքին ձգուած տղան իր մայրը կ'անցնէ... խրատէ քու որդիդ, որպէսզի քեզ հանգստացնէ եւ քու հոգիդ գուարճացնէ» (Առ 29.15-17):

-Քրիստոնէայ մայրը պետք է սնուցանէ իր գաւազնները: Սնուցանելը պարզապէս ճաշի կամ ուտելիքի իմաստով նկատի չուր, այլ նաեւ՝ հոգեւոր սնունդի. մայրը իր օրինակով պետք է աղօթել սորվեցնէ, Աստուծոյ խօսքը ընթերցել, եկեղեցի երթալ, պատարագներու մասնակցիլ, պահեցողութիւն կատարել, Աստուծոյ կամքին ծանօթանալ, զԱստուած ճանչնալ եւ անոր պատուիրաններուն համաձայն ապրիլ: Ան նաեւ պետք է այնպիսի միջավայր մը հայթայթէ, ուր շարունակ խրատուէ եւ թեւ թիկունք կանգնի անոնց, ազատութիւն տայ գործելու, թէկուզ ձախողին, գաւազն ինքզինք մերժուած չգայ այլ՝ ընդունուած եւ փնտռուած: Ընտանեկան միջավայրին մէջ գործակնք մատուցուի եւ անպայմանաւոր սեր մատակարարուի (Տիտ 2.4, Բ.Տմ 1.7, Եփ 4.29-32, 5.1-2, Գղ 5.22, Ա.Պտ 3.8-9):

-Քրիստոնէայ մայրը ուղղամտութեամբ պետք է կաղապարէ իր գաւազնները: Այսինքն, ան պետք է իր խօսքը ապրի, ուրիշ խօսքով, քու խօսքը պետք է ներդաշնակ ըլլայ գործիդ եւ առօրեայ ապրած կեանքիդ: Եւ ատով պետք է լաւագոյն կենդանի օրինակը հանդիսանաս, որպէսզի գաւազնդ կարենայ քեզմէ սորվիլ աստուածային կեանքի երթիւնը: «Միայն քեզի աղէկ նայէ ու քու հոգիդ շատ զգուշութիւն ըրէ, որ աչքերուդ տեսած բաները չմոռնաս եւ կեանքիդ բոլոր օրերուն մէջ քու սրտդ չելլեն. այլ անոնք քու որդիներուդ ու անոնց որդիներուն սորվեցնեն» (Բ.Օր 4.9): «Ողջաստութեամբ ընթացողը ապահովութեամբ կը քալէ, բայց իր ճամբաները ծռողը պիտի ճանչցուի», «Ուշադրութեամբ դիտէ արդարը, տե՛ն ուղիդ մարդը, որովհետեւ այնպիսիին վախճանը՝ խաղաղութիւն պիտի ըլլայ. բայց յանցաւոր մարդիկ միասնաբար պիտի շնջուին, ամբարիշտներուն վախճանը Տիրոջ ներկայութենէն արտաքսում պիտի ըլլայ» (Առ 10.9, Սղ 37.18,37):

Բնականաբար, Աստուածաշունչը երբեք չի հաստատեր, թէ բոլոր կիները պետք է մայր ըլլան: Բայց կ'ընտրէ, որ անոնց որ Աստուած կ'ընտրէ ու կ'օրհնէ մայրեր ըլլալու, ապա լրջօրէն եւ բարձրագոյն գիտակցութեամբ պետք է յանձն առնեն պատասխանատուութիւնը: Որովհետեւ մայրեր ճակատագրական եւ իւրայատուկ դերակատարութիւն ունին իրենց գաւազններու կեանքին մէջ: Մայրութիւնը աննշան աշխատանք եւ կամ անհաճոյ պաշտօն մը չէ: Ինչպէս որ մայրը իր արգանդին մէջ կը կրէ մանուկը իր յղութեան ժամանակ, ինչպէս որ մայրը կը կերակրէ եւ հոգատար կ'ըլլայ իր փոքրիկին մանկութեան ժամանակ, նոյնպէս ալ մայրեր շարունակական դերակատարութիւն ունին իրենց գաւազններու կեանքին մէջ, ատիկա ըլլայ անոնց պատասխանութեան, երիտասարդութեան կամ նոյնիսկ իրենց հասուն տարիքին, սեփական երեխաներու տեր դառնալէ ետք ալ:

Թէեւ մայրութեան դերը կը փոխուի ու կը գարգանայ, սակայն սերը, հոգատարութիւնը, գուրգուրանքը, խրատը, հոգեւոր դաստիարակութիւնն ու քաջալերանքը, գործ մայրը կու տայ իր գաւազնին, բնաւ պետք չէ դադրիլ:

Երբ մայրը իր կոչումին գիտակից իր առաքելութիւնը կը կատարէ, ընտանիքը կ'ըլլայ առողջ, գօրեղ եւ կանգուն: Երբ ընտանիքը առողջ է եւ

աստուածադրոշմ սկզբունքներով, եկեղեցական ու ազգային, հոգեւոր ու մշակութային արժեքներով սնուած ու թրծուած է, թէ՛ մարդկային ընկերութեան եւ թէ՛ ամբողջ ազգին վիճակն ու ապագան առողջ է, գօրեղ ու ապահով:

Մենք միշտ պետք է երախտապարտ ու շնորհակալ ըլլանք մեր մայրերուն եւ փորձենք ապրիլ այնպիսի կեանք մը, որ կենդանի արտացոլացումը ըլլայ անոնց ունեցած դրական ազդեցութեան մեր կեանքին մէջ:

Դետեւեալ գրութիւնը թարգմանաբար մայրերու տօնին առիթով իբրեւ համեստ նուէր կ'ընծայենք մեր թանկագին մայրերուն:

ԵՐԲ ԱՍՏՈՒԱԾ ԿԻՆԸ (ՄԱՅՐԸ) ԿԸ ԱՍԵՂԾԵՐ

Աստուած 6-րդ օրը ուշ ժամուն, երբ կինը կը ստեղծէր, հրեշտակ մը կը մօտենայ անոր ու կ'ըսէ. «Տէ՛ր, ինչո՞ւ այդքան ժամանակ կը տրամադրես այս մէկուն ստեղծման համար»:

Տէր Աստուած կը պատասխանէ հրեշտակին ու կ'ըսէ. «Միթէ՛ չտեսա՞ր այն բոլոր մանրամասն յատկութիւնները, որոնք զայն ձեւաւորելու համար նկատի ունեցած եմ»: Եւ Աստուած շարունակելով կ'ըսէ. «Ան պետք է լուսալի ըլլայ, բայց ոչ բլաստիկ: Պէտք է 200-է աւել շարժող մասեր ունենայ, եւ պետք է բոլոր կարելի կերպերով պաշտօնավարէ: Ան քանի մը երեխայ միաժամանակ գրկելու կարողութիւնը պետք է ունենայ: Ան կարողութիւնը պետք է ունենայ այնպէս սեղմելու իր գրկին մէջ, որ ամէն ինչ բուժէ՝ վիրաւորուած ծունկէն մինչեւ կոտրած սիրտը: Եւ այս բոլորը պետք է ընէ միայն երկու ձեռքով»:

Դրեշտակը մեծապէս տպաւորուած՝ կ'ըսէ. «Միայն երկու՞ ձեռքով, ասիկա անկարելի է» եւ անելցնելով՝ կը հարցնէ. «Ասիկա՞ Ե բնօրինակը: Մէկ օրուան համար, ասիկա շատ մեծ աշխատանք է, Տէ՛ր, մինչեւ վաղը սպասէ եւ յետոյ ամբողջացուր զայն»:

-Ո՛չ, - կը պատասխանէ Տէր Աստուած, - Արդէն ամարտելու հասած եմ այս ստեղծագործութիւնը, որ իմ սրտին ամենահամակրելին պիտի ըլլայ: Եւ շարունակելով իր խօսքը, կ'ըսէ, - Ան երբ հիւանդանայ, ինքզինք պիտի բժշկէ եւ պիտի կարենայ ի պահանջել հարկին օրը 18 ժամ ալ գործել:

Դրեշտակը անելի կը մօտենայ եւ դաչելով կնոջ ձեռքին, կ'ըսէ, - Բայց շատ փափուկ ստեղծած ես զայն, ո՛վ Տէր: Աստուած կը պատասխանէ, - Թէեւ փափուկ ստեղծած եմ զայն, բայց միաժամանակ՝ շատ գօրաւոր. Դուն չես կրնար երեւակայել, թէ ան որքա՛ն կրնայ տոկալ եւ ինչպիսի՞ դժուարութիւններ յաղթահարել:

-Ան կրնա՞յ մտածել, - կը հարցնէ հրեշտակը: -Ո՛չ միայն կրնայ, այլեւ կրնայ տրամախիտել ու բանակցիլ, - կը պատասխանէ Աստուած:

Դրեշտակը այս անգամ կնոջ այտին կը դախայ ու կ'ըսէ. - Տէ՛ր, ինձի այնպէս կը թուի, որ այս ստեղծածդ կը կաթկթի (այտնէ ջուր դուրս կու գայ), երեւի շատ բեռներով ծանրաբեռնած ես զայն: -Ան ջուր չի կաթեցներ, - կը պատասխանէ Տէրը, - Ատիկա արցունք է, - կ'ըսէ եւ կ'ուղղէ հրեշտակին արտայայտութիւնը:

-Ատիկա ի՞նչ բանի համար է, - կը հարցնէ հրեշտակը. Եւ Տէր Աստուած կը պատասխանէ, - Արցունքը անոր կերպն է արտայայտելու իր ցաւը, վիշտը եւ ուրախութիւնը, կասկածները, սերն ու միակութիւնը, իր տառապանքներն ու հպարտութիւնը:

Ասիկա մեծ տպաւորութիւն կը ձգէ հրեշտակին վրայ, որ Տիրոջ դառնալով կ'ըսէ, - Տէ՛ր, դուն հանճար ես: Եւ կնոջ համար կ'ըսէ, - Իրապէս որ ան սքանչելի ու հրաշալի ստեղծագործութիւն է:

-Իրապէս որ այդպէս են կինն ու մայրը, - կ'ըսէ Աստուած ու կը շարունակէ, - Մայրը այնպիսի գօրութիւն ունի, որ կը գարմացնէ այր մարդը: Ան ամէն տեսակ դժուարութիւններ կը դիմագրաւէ ու ծանր, աներեւակայելի բեռներ կը կրէ: Կինը իր մէջ կը պարփակէ ուրախութիւն, սեր, մտածում ու կարծիք: Ան կը ժպտի, երբ աղաղակել կ'ուզէ: Կ'երգէ, երբ կը զգայ, որ պետք է լայ: Կու լայ, երբ ուրախ է եւ կը ծիծաղի, երբ կը վախնայ: Ան բուն կերպով կը պայքարի իր հաւատացածին համար, կուրծք կը պարզէ անարդարութեան դէմ, եւ երբ անելի լաւ լուծումներ կը տեսնէ «ոչ»-ը երբեք իբրեւ պատասխան չ'ընդունիր: Ան իր անձը կը գոհէ, որպէսզի իր ընտանիքը բարեկեցութեան ու գարգանայ: Ան վախով բռնուած իր բարեկամը բժիշկի կը տանի եւ իր սերը անպայմանաւոր կերպով կը մատակարարէ բոլորին: Ան կու լայ, երբ իր գաւազնները յաջողութիւնն ու յաղթանակ կ'արձանագրեն: Կ'ուրախանայ, երբ իր բարեկամները լաւ վիճակի մէջ կը տեսնէ: Ան երջանիկ կ'ըլլայ, երբ կը լսէ ծնունդի մը կամ ամուսնութեան մը մասին: Եւ անոր սիրտը կը կոտրի ու կը ցաւի, երբ կը լսէ բարեկամի մը կամ հարազատի մը կորուստի գոյժը. բայց, ուժը կը գտնէ շարունակելու իր կեանքը: Անիկա քաջ գիտէ, որ մօր մէկ համբոյրը ու իր գրկին մէջ անանձնական սիրով սեղմելը՝ կրնայ կոտրած սիրտ մը բուժել:

-Այս բոլորով հանդերձ, սակայն անիկա մեծ թերութիւն մը ունի, - կ'ըսէ Տէր Աստուած: Եւ հրեշտակը ցնցուած գարմացնելով կը նայի Աստուծոյ եւ կը հարցնէ, - Ո՞րն է արդեօք այդ թերութիւնը: Եւ Տէր Աստուած կը պատասխանէ, - Ան միշտ կը մոռնայ իր յարգը, թէ որքա՛ն թանկագին է ու հրաշալի:

Կը համբուրէմ ձեր ձեռքերը եւ որդիաբար կը շնորհաւորեմ ձեր եւ համայն մայրերու քաղցր եւ անփոխարինելի տօնը, սիրելի՛ մայրեր եւ քոյրեր, եւ կը հայցեմ որ Աստուած տիպար եւ օրինակելի մայրերու թիւը հազարապատիկով անելցնէ մեր իրականութեան մէջ եւ ձեր բոլորին կեանքը շնորհազարդէ առողջութեամբ, արեւշատութեամբ, ուրախութեամբ եւ գոհունակութեամբ, եւ իր հայրական գրկին սեղմած ապահով առաջնորդէ ձեր քայլերը միշտ իր սուրբ կամքին համաձայն եւ իր Ամենասուրբ Երրորդութեան փառքին համար: Թող Աստուածամօր՝ մայրերու Մօր, շնորհքն ու առաքնութիւնները ձեր եւ ձեր սիրելիներուն կեանքերը հարստացնեն ու անոր բարեխօսութիւնն ալ միշտ ձեզի ընկերակից ըլլայ: Ամէն:

ՈՒՐԿԷ՞ ՅԱՍԱՆԵ, ԴԵՊԻ Ո՞Ր - 4

ՍԱՏՄԱՆՆԵՐԷՆ ԱՆԻՒՆ «ԱՆԵԼԻՔՆԵՐ»

Ս. Մահսերձեան

Ըն Չարենցին լեզու տուող երկիր Չայաստան, Գազար ու մի երգ ես տեսել, - էլի՛ կը տեսնես: Ե. ՉԱՐԵՆՑ

Նախորդ սիւնակով փորձեցինք ուրուագծել այն նախադրեալները, որոնք ընդհանրապէս շարժումը կրնան աւելի՛ խոստմնալից գործի դաշտ նետել: Դո՛ւ, առաւելաբար կեդրոնացանք ներքին ոլորտի մարտահրաւերներուն վրայ: Այս սիւնակով, փորձ պիտի կատարենք, նմանապէս ուրուագծային մօտեցումով, հասնելու Չայաստանի սահմաններէն անդին տարածուող աշխատանքի դաշտերուն, մի՛շտ շեշտելով, որ ներքին ու արտաքին ոլորտները անքակտելի ամբողջութիւն են, կը կարօտին բանիմաց մասնագէտներու եւ լաւ կապեր ունեցողներու ձեռքերուն միացման:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԱՌԱՋԱՆԱԿԻ ՄԻՒՒՈՐ ԳԵ

Մանրամասնութիւններու մէջ մտնելէ առաջ, արձանագրենք քանի մը հիմնական կէտ. Չայաստան փորձանօթային սրուակի մը մէջ առանձինն երկիր չէ, այլ կը գտնուի աշխարհը փոթորկող, հետզ հետէ սաստկացող հակամարտութիւններու մէջ կիզակէտին վրայ: Մեր հայրենիքը անհաղորդ չէ, չի կրնար անհաղորդ մնալ այն՝ առաւելաբար բացասակա՛ն, վտանգաւոր՝ իրադարձութիւններէն, որոնք տագնապներու մատնած են ամբողջ աշխարհը, սկսելով Ուքրանիայէն մինչեւ Կազգա, Կարմիր ծովէն մինչեւ Կարիքեան երկիրներ (օրինակ՝ Սուտան, Եթովպիա, Ռուսիա-Ֆրանսա հակամարտութեան դաշտ դարձած երկիրներ), հասնելով մինչեւ Կեդրոնական ու Չարաւային Ամերիկաներ, մինչեւ ասիական տարածքներ՝ Չինաստան ու Զորեաներ: Մեր ակնարկութիւնը չ'երթար միայն գիտնորական ճակատամարտներուն, այլ նոյնքան կարեւոր, սակայն որոշ չափով քողարկեալ՝ տղնտեսական մրցակցութիւններուն: Այլ խօսքով, Չայաստանի դէպքը յանձն առնողը ատակ պիտի ըլլայ ո՛չ միայն յանձանձելու երկրին «տեղական» տագնապները, այլ նաեւ՝ աչքերը տարածելու աշխարհով մէկ, ըստ կարելոյն ճիշդ դատողութիւններ կատարելու աշխարհակրօծան արհաւիրքները կըռռադատելու իմաստով, վերականգնել անցեալ գոնէ 30 եւ աւելի տարիներու՝ միջազգային տարբեր բեմերու վրայ եւ ոլորտներու մէջ աշխատանքներուն գիծերը, փորձառութիւնները, ճշդէ մեր շփոթահար նաւուն բռնելիք ուղղութիւնը: Անցնինք:

Արտաքին-դիւանագիտական յարաբերութիւններու դաշտին հայեցակէտով ալ պէտք է կրկնենք ճշմարտութիւն մը. Չայաստանի մէջ կան բոլոր մարգերուն մէջ իսկական մասնագէտներ, իմաստուն մարդիկ, որոնք կարողութիւնը ունին, մեր ճատրակի վարպետներուն հետեւողութեամբ՝ լուծելու մեր դիմաց կանգնող բարդ խնդիրները: Եւ այդ խնդիրներուն ամենէն աչքառու խորագիրն է՝ մեր հայրենիքի եւ ազգի շահերուն հիման վրայ յարաբերութիւններու, գործակցութիւններու պահպանումն ու վերամշակումը, պակաս մնացած կապերու համալրումը: Այլ խօսքով, անհրաժեշտ է թէ՛ Արեւելքի, թէ՛ Արեւմուտքի հետ հաւասարակշռութեամբ գործակցելու տրամաբանութեան ու գործի վերականգնումը: Դժուար առաքելութիւն, բայց ո՛չ անկարելի... Դո՛ւ ալ կան օղակ առ օղակ լայնցող հարցեր ու գործի դաշտեր:

ԹՈՒՐԸՆ ՈՒ ԱՇԵՐԻՆ ԱՆՅԱՐԹԱՅԱՐԵԼԻ ԳԵՆ

Նախ շեշտենք, որ Չայաստան ունի մէկ հիմնական թշնամի՝ Թուրքիա-Ատրպեյճան գիւնակցութիւնը, որ վերստին ճամբայ հանած է համաթուրաւական հին երազը եւ գործակիցներ կը գտնէ հոս-հոն, նաեւ՝ Երեւանի մէջ...:

Վերջին տարիներուն, Չայաստանի մէջ, քաղաքական մեկնաբաններու բերնին մէջ ծամոց դարձած են քանի մը կիսատ ճշմարտութիւններ: Օրինակ, կ'ըսուի, թէ Թուրքիա եւ Ատրպեյճան անյադեղի են, խելացի վարմունք ունին թէ՛ գիտնորական եւ թէ քաղաքական-դիւանագիտական գետիկներու վրայ: Այս ճշմարտութիւնը կիսատ է, որովհետեւ նախ՝ Երեւանի այսօրուան իշխանութեան վարիչները չունին թուրքին ու ազերիին վերագրուած «իմաստութիւն»-ը, յետոյ, ո՞վ կ'ըսէ, թէ Թուրքիան եւ Ատրպեյճանը անվիճելի վարպետներ են քաղաքական դաշտին մէջ: Թող չըլլան անոնց ետին կանգնող ուժերը (գիտնորական թէ տնտեսական հզօրանքներով), համաթուրաւականութեան դրօշակիրները պիտի չկարենան իրականացնել իրենց նախահաշիւները (յիշենք, թէ ինչպէ՛ս փուլ եկաւ Երեւանի հզօր Օսմանեան կայսրութիւնը): Երբ Չայաստանի մէջ իշխանութեան գայ ՀԱՎԿՏՈՂՆԵՐՈՒ ԵՒ ԿԱՐՈՂՆԵՐՈՒ խումբ մը, նման առաքելութիւն կը դառնայ հասանելի, որովհետեւ ներքին ու սփիւռքեան բոլոր բազուկները գործի պիտի լծուին համերաշխ լծակցութեամբ: Անգլերէն առած մը կ'ըսէ. «*Law սկսած գործ մը կիսովիս իրականացած կը սեպուի*» (Well begun is half done): Եւ մենք միակը չենք, որ ինկած ենք արհաւիրքներու ազդեցութեան տակ, ո՛չ ալ նման փորձի իմաստով նախընթաց է գուրկ ենք ու բացարձակապէս անփորձ...:

Նոր վարչակազմը, կրկնենք, արտաքին դաշտերուն մէջ ալ գործելու պահուն, պիտի կարօտի ազգի ներուժին գօրակցութեան եւ գործակցութեան (կուսակցութիւններ, քաղաքական միաւորներ եւ համախմբումներ),

իսկ անոր մշակելիք լուծումներու ծրագիրը մէկ էջի վրայ պիտի բերէ բոլոր առկախ մեծ ու փոքր հարցերը, բացթողումները:

Դեպքերու վատ թաւալումը պատճառ դարձաւ, որ մեր հայրենիքին քաղաքական պահանջները իրողապէս մասնատուին, մէկ մասը տարբարողութիւն եւ ուրիշներ նետուին լուսանցքի, մինչեւ իսկ կամաւոր մոռացութեան տոպրակին մէջ: Արցախի դէմ ահաւոր պատերազմները՝ 90-ականներուն, 2016-ին, 2020-ին, 2023-ին, իսկ գուցա հեռաբար Չայաստանէն ներս թափանցումները անպայման որ կիզակէտի պիտի վերածին այս՝ անմիջական վտանգներն ու արհաւիրքները, անոնց հետեւանքները (հողի կորուստ, զոհեր, բռնագաղթի ենթարկուածներ): Դետեւանքներուն շարքին է այն, որ Արցախէն խլուած՝ Գետաշէնի ու Շահումեանի հարցերը դրուած էին սառնարան, հիւսիսային բեւեռի սառցակոյտերու ոլորտ ղըրկուած էին Նախիջեանը, Ջաւախքն ու Արեւմտեան Չայաստանը՝ Սեւծովեան ելքով ու Կիլիկիայով միասին: Մեր պահանջատիրական գործին համար, անհրաժեշտ է այս ու նման հարցեր բերել մէկ էջի վրայ, մշակել անմիջական եւ

հեռահաս ծրագիրներ, բայց մանաւանդ ինքնադարմանումի ենթարկուիլ եւ հրաժարիլ այն «տրամաբանութենէն», որ Չայաստան հողային եւ այլ պահանջներ չունի Թուրքիայէն ու Ատրպեյճանէն: Պահանջը կայ, գործի մարտավարութիւնը այլ հարց է:

Երբ Ցեղասպանութեան ենթարկուած եւ 1915-ին եւ 2023-ին, երբ պատմականօրէն քեզի պատկանող հողեր խլուած են քեզ մէ, բռնագաղթի ենթարկուած եւ... իմաստութեան ո՛չ մէկ նշոյլ կը մնայ այն կեցուածքին մէջ, թէ պահանջներ չունինք կամ կը ճանչնանք դրացիներու հողային ամբողջականութիւնը: Կարեւորը այն է, որ մեր քաղաքական մտածողութենէն, պահանջատիրական կամքէն մենք դուրս չձգենք ԱՄՐՈՂՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Վերատիրացումը, իսկ թէ մեզ շրջապատող պայմանները, անյուսութիւն թելադրող զարգացումները պէ՛տք է խաւարի մատնեն նաեւ դրական նշոյլները՝ պատասխանը յստակ է: Անցեալին ալ, ամենէն անյոյս փուլերուն, ստեղծուած են վիճակներ ու պայմաններ, որոնք չերազուած դրական զարգացումներու հասցուցած են մեզ ու մեր հայրենիքը: Վերադառնանք «վառօդդ չոր պահէ» խօսքին:

Մեր քաղաքական պահանջատիրութեան նախադրեալներն ու անցեալի իրագործումները մէկ էջի վրայ հաւաքագրել՝ կը նշանակէ նաեւ մեր յիշողութեան մէջ վերաթարմացնել, վերակուտակել արդիւնները այն վիթխարի աշխատանքներուն ու անոնց արդիւնքներուն, որոնք ձեռք բերուած են Չայաստանի անդրակի Չանրապետութեան նախօրեակէն սկսել, կտրած են Չանրապետութեան փուլը (մասնաւորաբար Սեւրն ու նման ձեռքբերումներ), անկախութեան կորուստէն ետք տարուած վիթխարի գործը (Ազգերու Լիկա, ՄԱԿ, անհատ պետութիւններ, միջազգային հեղինակաւորատեաններ...), վերջապէս՝ վերանկախացումով բացուած փուլը (բազմաթիւ հանգրուաններով, որոնց թուարկումը անհրաժեշտ չենք նկատեր), Արցախի տագնապին ու մասնաւորաբար վերջին 3-4 տարիներու ձեռքբերումները, որոնք բաւական ամուր հիմ կը ստեղծեն հետագայի ամուր քայլերու:

Ստածող կայ, որ այդ բոլորը «թուրթ շերտի»-ի թղթածրարին մաս կը կազմեն: Ասիկա ճիշդէկիսովիս, որովհետեւ գիտենք, որ «երկաթ շերտի»-ը աւելի՛ կարեւոր է: Դետեւաբար, մեր քաղաքական-դիւանագիտական միտքին դիմաց կայ լուրջ մարտահրաւեր մը. ԻՆՉՊԷՍ ԹՈՒՐԸՆ ԵՒ ԵՐԵՎԱՆԻ ՎԵՐԱՇԵՆՆԵՐՈՒ ԵՒ ԿԱՐՈՂՆԵՐՈՒ ԵՒ ԿԱՐՈՂՆԵՐՈՒ, առանց անտեսելու նոյնիքն երկաթ շերտի: Մեր իսկ փորձերը ցոյց տուած են, որ այս երկու շերտիները փոխադարձաբար գիրար կ'ամբողջացնեն, մէկը միւսին յետարան է, պէ՛տք է ըլլայ, որովհետեւ միայն երկաթ շերտիով բաւականացող այսօրուան աշխարհին մէջ շա՛տ դիւրութեամբ կը շահի... ահաբեկիչ «տիտղոս»-ը:

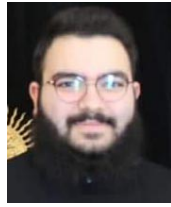
ԱՄՈՐ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Քաղաքական-դիւանագիտական բազուկին դիմաց, կան անմիջական եւ հեռահաս հրամայականներ, որոնք կ'երկարին համարժեք գիծերու վրայ: Նշեցինք արդէն, որ կայ բարեկամներու հետ հաւասարակշռուած գործակցութիւն վերականգնելու մարտահրաւերը, շեշտեցինք, որ բարեկամներու ցանկէն դուրս են ՄԻԱՅՆ ԹՈՒՐԸՆԻՍ ԵՒ ԱՏՐՊԵՅՃԱՆԸ, ո՛չ թէ անոր համար, որ ունինք պատմական հարցեր, այլ նաեւ անոր համար, որ իրենք են իրենց կամքն ու նախապայմանները ուժով պարտադրել փորձողները:

Այս ծիրին մէջ ալ, պէտք է արձանագրենք այլանդակ կացութիւն մը, որ հետեւանք է այժմու իշխանաւորներուն ապիկարութեան ու ծանօթ «կախութեան»-ը: Չայաստան, մինչեւ վերջին քանի մը տարիները, ըստ բաւականին յաջողած էր ՀԱՎԱՍԱՐԿԱՆ ԵՒ ԿԱՐՈՂՆԵՐՈՒ յարաբերութիւններ պահել թէ՛ Արեւելքի, թէ՛ Արեւմուտքի հետ: Այդ օրերուն ալ երկու (կամ աւելի) առանցքներու միջեւ կային հակադրութիւններ, մրցակցութիւններ, սակայն հայկական քաղաքական միտքը ներկայէն շատ աւելի ճկուն ձեւով կը վարէր մեր նաւը: Ընդդէմ, որ Ուքրանիոյ տագնապը բոլորովիս նոր դիմագիծ տուած է այդ հակամարտութիւններուն, սակայն պէտք չէ անտեսել այն

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ ԲՈՒԿԴ Է...

Առաքել Աղյ, Գառնեհեան

Անագ Ծաբթուան կամ Տերունի շաբթուան երկրորդ օրը՝ Անագ Երեքշաբթին կը նկատուի Զրիստոսի երկրաւոր առաքելութեան, քարոզչութեան եւ գործունէութեան վերջին ու ամենէն երկար օրը: Անանդութեան համաձայն, այդ օրուան ընթացքին Զրիստոսի քարոզչութիւնը սկսած է առաւօտ կանուխէն եւ տեւած է մինչեւ ուշ գիշեր: Անագ Երեքշաբթին Հայ եկեղեցւոյ սրբազան հայրապետներուն ու մաքրակենցաղ հայրերուն կողմէ կոչուած է «Յիշատակ Տասը Կուսանանց»: Այս անունը առնուած է Մատթէոսի Աւետարանին 25. 1-13 հատուածէն, ուր յիշուած է Զրիստոսի կողմէ պատմուած Տասը Կոյսերուն (հինգ իմաստուն եւ հինգ յիմար) առակը: Յստակ է, թէ Զրիստոս այս առակը չէ պատմած այդ օրուան ընթացքին, սակայն Հայ եկեղեցւոյ հայրերը գայն ներառած են Անագ Երեքշաբթի օրուան արարողութեանց մէջ, որովհետեւ այդ օրուան խորհուրդը առաւելաբար կը կեդրոնանայ Վերջին Դատաստանին վրայ, իսկ Վերջին Դատաստանը բացատրող ամենէն գրաւիչ առակը Տասը Կոյսերուն առակն է:

Այս գրութիւնը վերոյիշեալ անտարանական հատուածին մեկնութիւնը կամ բացատրութիւնը չի ներկայացներ, ոչ ալ Անագ Երեքշաբթի օրուան խորհուրդը, այլ՝ իմաստուն եւ յիմար բառերուն հակիրճ խորհրդածութիւն մը:

Ճիշդ է, որ անտարանական հատուածին մէջ յիմար բառը կը գործածուի, սակայն իրականութեան մէջ աշխարհի վրայ ի բնէ յիմար մարդ չկայ: Հայրն Աստուած իւրաքանչիւր մարդ արարածի տարբեր մտային կարողութիւն եւ իմաստութիւն, գանազան շնորհքներ եւ ձիրքեր տուած է: Իւրաքանչիւր մարդ իր ունեցած աստուածատուր շնորհքները գարգացնելու կարելիութիւնը եւ ձեռնհասութիւնը ունի: Ան որքան աճեցնէ իր շնորհքները, ճարտարութիւններն ու միտքը, այնքան իմաստուն կը դառնայ: Ասոր առընթեր, մարդ որքան վատնէ իր շնորհքները, ատակութիւնն ու միտքը, այնքան յիմար կը դառնայ: Ահաւասիկ կեանքին կողմէ մարդուն տրուած մարդասիրտ մատահրաւերը:

Կը պատմուի, թէ մարդ մը ճամբու ընթացքին մեծ խանութ մը կը տեսնէ, որուն վրայ գրուած էր «Աստուծոյ Խանութ»: Մարդը խանութաւանութեամբ ներս կը փութայ, մտածելով թէ իր բոլոր ուզածները հոն կրնայ գտնուել: Հրեշտակը գինք կը դիմաւորէ եւ կ'ըսէ. «Բարի եկած ես: Այստեղ Աստուծոյ Խանութն է: Ինչ որ կ'անցնի քու մտքերդ հոս կրնաս ստանալ»: Մարդը անմիջապէս կը պատասխանէ. «Հաճիս ինծի բերձր խոր երջանկութիւն, տասը քիօ առողջութիւն եւ վեց տուփ ալ սեր»: Հրեշտակը պահեստանոց երթալով կը բերէ փոքրիկ արկղ մը: Մարդը գարմանքով կ'ըսէ. «Ես շատ բաներ պատուիրեցի, իսկ դուն միայն այս փոքրիկ արկղը բերիր»: Հրեշտակը ժպիտով կ'ըսէ. «Աստուծոյ Խանութէն դուն միայն սերմերը կը ստանաս: Այս սերմերուն ինչամբք, անոնց աճումը եւ անոնցմէ պտուղ ստանալը քեզմէ կախեալ է»:

Սիրելի՛ հաւատացեալ-ընթերցող, իմաստութիւնն ու յիմարութիւնը կեանքի ընտրանք է: Աստուած քեզի եւ ինծի նոյն որակով, քանակով եւ զօրութեամբ սերմեր տուած է: Մեզի կը մնայ գանոնք ինչամբք, աճեցնելը եւ անոնցմէ պտուղ ստանալը, կամ գանոնք արկղին մէջ պահելն ու չորացումի ենթարկելը:

Հոգեւոր կեանքի մէջ ալ պարագան նոյնն է. կայ հոգեւոր իմաստութիւն եւ անոր գուգահեռ, հոգեւոր յիմարութիւն: Սողոմոն իմաստուն Առակներու գիրքին 1. 7-ին մէջ կ'ըսէ. «Իմաստութեան սկիզբը Տիրոջ վախն է, բայց յիմարները իմաստութիւնն ու կրթութիւնը կ'անարգեն»: Թե՛ւ կարճ համար մըն է, սակայն ան իր մէջ խորին խորհուրդներ կը պարունակէ: «Իմաստութեան սկիզբը Տիրոջ վախն է»: Ի՞նչ վախի մասին է խօսքը: Հին Կտակարանի երբայերէն բնագիրին մէջ վախ բառին փոխարէն գործածուած է «yir.'at» բառը, որ վախէ անելի երկիւղի իմաստ ունի: Ուրեմն կարելի է ըսել, թէ մարդ արարածը հոգեւոր իմաստութեան հասնելու համար, պէտք է Տիրոջ հանդէպ երկիւղ ունենայ: Երկիւղը այն զգացումն է, որ որեւէ անձ կ'ունենայ հեղինակութեան (Authority) մը հանդէպ: Երկիւղը իր մէջ կը կրէ յարգանք եւ սեր: Համարը կ'ուզէ ըսել, թէ ինչպէս որ մենք հեղինակութիւն մը յարգելու համար անոր խօսքերը, թելադրանքները եւ հրամանները կը կատարենք, այնպէս ալ հոգեւոր իմաստութիւն ունենալու համար, պէտք է Աստուծոյ խօսքերը, պատուիրանները, օրէնքները եւ ուսուցումները կատարենք: Մէկ խօսքով պէտք է մեր կեանքը ապրինք Աստուծոյ խօսքերուն համաձայն, միշտ Զրիստոսի օրինակին հետեւելով: Այս երկիւղը պէտք չէ ունենանք վախցողի, տկարի եւ ծառայի հոգեբանութեամբ, այլ՝ սիրոյ հոգեբանութեամբ: Ինչպէս որ երբ որեւէ հեղինակութիւն յարգելով անոր ուզածները կը կատարենք, երկկողմանի սեր կը ստեղծուի, այնպէս ալ երբ Աստուծոյ խօսքերուն հանդէպ յարգանքով շաղախուած երկիւղ ունենանք, մենք կը սկսինք գաստուած սիրել եւ այդպիսով մեր մէջ սեր կը ծնի

ՄԱՆՐԱՎԵՊԵՐ

Յակոբ Չոյաքեան

13. - Յամբող-բխող աղբիւրներուն անանդավեպը

– Աղբիւրը ցամքեցաւ, որովհետեւ երաշտ տարի էր... որովհետեւ երկրաշարժը ակի հունը փոխեց... որովհետեւ վերը փորուած ջրհորը ակի երակը սանձեց, – պիտի ըսէիք դուք...

Բայց ահա ուրիշ բան ալ ըսող կայ. եւ ըսողները մենք չենք, մերոնք չեն:

Ֆընտրեցաք մայրական կողմէ մեծ հօրս՝ Տիգրի Պողոսին հայրենի գիւղն է, Մարաշի գիւղերէն մէկը: Ֆընտրեցաք զէն ի ձեռնին կ'ընդդիմանան տարագրութեան հրամանին, հերոսաբար կը մարտնչին, բայց ի վերջոյ օսմանցին կը մտնէ գիւղ, ու վերապրողները կը տանի աքսորի: Ֆընտրեցաք պարպուած է. թուրքեր կու գան հոն հաստատուելու, բայց շուտով կը հեռանան, որովհետեւ բոլոր աղբիւրները ցամքած կը գտնեն: 1919-ին վերապրող ֆընտրեցաքները կը վերադառնան հայրենի գիւղ, եւ աղբիւրները կըրկին կը հոսին:

– Աստուած հայրերուն Աստուածն է եղեր, – կ'ըսեն տաճիկները՝ աղբիւրներուն հոսիլը տեսնելով:

Մուսա Լեռան հերոսամարտի առաջին փամփուշտն արձակած Սարգիս Գապագեանը՝ Օղլում պապուկը, ինծի կը պատմէր, գինակիցներն ալ կը հաստատէին, թէ քառասունօրեայ հերոսամարտէն ետք, երբ մուսալեռացիները Լեռնէն կ'իջնէն ֆրանսական փրկարար Նաւերը բարձրանալու համար, Լեռան աղբիւրը կը ցամքի: Հինգ տարի ետք, 1920-ին, երբ մուսալեռացիները կ'ելլեն Փոր Սախիի գաղթակայանէն ու վերադառնալով՝ ոտք կը դնեն հայրենի հողին վրայ, Լեռան ցամքած աղբիւրը կրկին կը բխի. քովի ալաուիները տապքէ պարելով կ'երգեն.

- Համտուլլահ, ռըճըու արման,
Մայ ըլ-Նապղէ դըլէլ քաման, հօ՛յ, հօ՛յ:
Փառք Աստուծոյ հայերը դարձան,
Աղբիւրին ջուրն եկաւ անգամ, հօ՛յ, հօ՛յ:

– Հիմա բոլոր աղբիւրները ցամքած պէտք է ըլլային, – ըսողներ պիտի ըլլան ընթերցողներու:

14. - Սօսին եւ հայոց սուրբերը

Անտիոքի բովանդակ շրջանի հայ գիւղերուն մէջ խոշորագոյն սօսի ծառը կը գտնուի Մուսա Լեռան Խտրպէլ գիւղին մէջ: Ծառի ցողունին շրջագիծը 24 մետր է, բարձրութիւնը՝ անելի քան վաթսուս: Սենեակի մը ծաւալին չափ է ցողունին մէջ գոյացած փչակը, ուր երկու նժոյգ կարելի է պատսպարել: Ատեն մը ծառայած է իբրեւ խանութ եւ սրճարան: Սօսին տարածքը գիւղին հրապարակն է, գեղջուկներուն գբօսավայրը, ուր Վարդավառի տօնը մեծահանդես շուքով կը կատարուէր Լեռան բոլոր գիւղերու մասնակցութեամբ:

1939-ին խտրպէլցիներն ալ կը հեռանան գիւղէն: Վերաբնակները թուրքեր են: Խտրպէլի սօսին մինչեւ հիմա նոյնութեամբ շուք կ'ընէ շրջապատին ու քովէն անցնող գետակին վրայ: Անոնք ծառը կը կոչեն Մուսայի ծառ:

Վագըճցի Մուսա Եմլեքեանը 2009-ին կը պատմէր ինծի.

– Հիմա Խտրպէլ հաստատուած թուրքերը կը հաւատան, որ հայերուն սուրբերը սօսի ծառին մէջ կ'ապրին. չեն կտրեր ճիւղերը, տակը կը նստին կը գուարճանան: Անգամ մը, գետակի ափին, սօսին տակ հարսանեաց խնճոյք կ'ըլլայ: Հով մը կը փրթի, ծառերը իրար կ'անցնին, սօսին հսկայ ոստ մը կտրուելով կ'իյնայ հարսնետրոսներուն վրայ: Մարդու վնաս չի հասնիր, բայց չեն համարձակիր ոստերը կտրուելով տակը մնացողները ազատել: Կը վագեն Վագըճ, հայոց քով, կ'աղաչեն, որ գան սօսի ծառին ոստը կտրուեն հանեն, իրենք կը վախնան ծառի սուրբերէն:

Հապա՛:

անոր իւրաքանչիւր խօսքին, պատուիրանին, օրէնքին եւ ուսուցումին հանդէպ: Իսկ ինչո՞ւ «Իմաստութեան սկիզբը» կ'ըսուի: Որովհետեւ Աստուծոյ երկիւղը ունենալը հոգեւոր իմաստութեան միայն սկիզբն է, առաջին քայլն է: Անոր շարունակականութիւնն ու գարգացումը մեզմէ կախեալ է: Եթէ մեր հոգեւոր իմաստութեան ճամբան լուսաւորենք Աստուծոյ երկիւղով, այդ ժամանակ անիկա սովորական գործ մը կամ կատարում մը ըլլալէ կը դադրի եւ կը դառնայ առաքինութիւն, եւ անով մեր կեանքը կ'առաջնորդենք:

Սիրելի՛ հաւատացեալ-ընթերցող, ինչպէս որ սովորական եւ հոգեւոր իմաստութիւնը ազատ ընտրութիւն է, այնպէս ալ սովորական եւ հոգեւոր յիմարութիւնը ազատ ընտրութիւն է: Յիշենք, որ ի բնէ յիմար կամ իմաստուն մարդ չկայ: Մարդը ի՞նչ ազատօրէն կ'ընտրէ իմաստուն կամ յիմար ըլլալը: Ուրեմն ընտրութիւնը քուկը է...

Պրիմալե

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆ

Մարուշ Երամեան

Վահե Օշական նշանաւոր խօսք մը ունի, որ կ'ըսէ.

«Կարծես մարդ ըլլալը շատ դիւրին էր, վրաս ալ աւելցաւ հայ մարդ ըլլալու տառապանքը»:

Իսկ ես կ'աւելցնեմ՝ ոչ թէ միայն հայ մարդ ըլլալու տառապանքը, այլ նաեւ սփիւռքահայ ըլլալու, բայց մանաւանդ սփիւռքահայ ԿԻՆ ըլլալու տառապանքը, գոր բոլորս ալ գիտենք եւ ամէն օր նորովի կը հաստատենք:

Տիկիններու նուիրուած ամիս մըն է Հայաստանի մէջ Մարտ 8-էն Ապրիլ 7. գոնէ այս մէկ ամսուն ընթացքին մոռնանք մեր մտահոգ ու թիւնները, կը մտածեմ, եւ գեղեցիկ բաներու մասին մտածենք միայն: Բայց նոյն Վահե Օշական կ'ըսէ՝ «Երբ ոստիկանն ու քաղաքացին կը կռուին, անբարոյութիւն է մայրին կենալ եւ վարդ ու ծաղիկ երգել»: ասիկա կ'ըսէ գրագետներուն համար անշուշտ, խօսք մը, որ ճիշդ է նաեւ բոլորիս համար:

Այսօր մենք բոլորս պատմականօրէն այնպիսի ծանր պահեր կ'ապրինք, որ իրապէս չենք կրնար չմտածել այդ պահերուն մասին, չմտածել մեր հարցերուն մասին:

Մենք շատ լաւ գիտենք, որ մեր առօրեային մէջ, մեզ մէ իւրաքանչիւրը կը հանդիպի երկու տեսակի հարցերու.

Ա. Մէկը որ շատ անձնական է, իրեն եւ իր ընտանիքին յատուկ է.

Բ. Երկրորդը՝ որ ընդհանրական է, կը սկսի իր անմիջական շրջապատէն եւ կ'երկարի մինչեւ իր ապրած քաղաք-երկիրն ու հայրենիքը մեզի, սփիւռքահայերուն համար:

Առաջինին մասին չենք կրնար խօսիլ բնականաբար, որովհետեւ անհատական հարցերը իւրաքանչիւրը ինք կը լուծէ, կը փորձէ լուծել եւ եթէ չյաջողի, կը դիմէ թերեւս մտերմի մը, կամ՝ մասնագետի մը:

Ընդհանրական հարցերն են, որոնք մեզ բոլորս կը մտահոգ են եւ կը մղեն որ անոնց մասին խօսինք, նիւթը արծաթօծենք եւ փորձենք լուծումներ գտնել: Գոնէ մտածենք անոնց մասին:

Ի՞նչ ընդհանրական հարցեր ունինք Սփիւռքի մեր բոլոր գաղութներուն մէջ.

- Հայերէն լեզուի տկար իմացութիւնը.

- Խառն ամուսնութիւնները.

- Գաղութին նօսրացումը, որ կը տանի մեր կալուածներուն հարցին:

Այսօր փոխուած է կացութիւնը. այսօր հայերէնը մեր տղոց մայրենին չէ, որպէսզի անոր վրայ հիմնուելով այլ լեզուներ սորվին: Այսօր անգլերէնը ամեր է մայրենիին տեղը. որմէ ետք, կու գայ հայերէնը:

Եթէ ոչ բոլորս, ապա արեւմտեան Սփիւռքի շատ գաղութներու մէջ ամբողջ աշխարհը, թէ հայերէնը այսօր ո'չ մէկ ձեռով կրնայ օգտակար դասնալ մեր գաւաակներուն, հետեւաբար չ'արժեք այդ լեզուն սորվելու համար ժամանակ եւ ճիգ վատնել:

Թերեւս ճիշդ է, որովհետեւ օրերը փոխուել են, կենքը դժուարացեր է եւ աւելորդ բարդացումի կարիք չկայ: Ի վերջոյ Միջին Արեւելքի գաղութներէն գատ՝ Եգիպտոս, Լիբանան, Սուրիա, քիչ մը Իրաք եւ Յորդանան, ոչ մէկ տեղ հայերէնը առօրեայի լեզուն է դժբախտաբար. շատ-շատ մենք ալ պիտի միանանք անոնց ...

Բայց ... եւ այս բայցը շատ մեծ է - բայց եթէ չըլլայ լեզուն, մեր ինքնութիւնը, մեր հայ ըլլալը ինչո՞վ պիտի արտայայտենք:

Թերեւս ըսեք՝ մեր մակնուններուն վերջաւորութեան գտնուող -եանով. թերեւս, բայց այդ -եանը այսօր վերցուել է թրքահայոց անուններուն վրայէն: Ուրեմն ատիկա չէ գրաւակները:

Պատկերացուցե՛ք, ֆրանսայի մէջ մէկը ոճիր գործեր է եւ հեռատեսիլէն այդ մասին խօսելով կ'ըսեն՝ ոճրագործը թուրք է, հայկական արմատներով. անշուշտ մենք կը հասկնանք թէ այստեղ երկու տարբեր գոյութիւններ կան՝ ազգութիւն եւ քաղաքացիութիւն. ոճրագործը քաղաքացիութեամբ, փաստորով թուրք է, իսկ ազգութեամբ՝ հայ: Ասիկա դժուար է օտարներուն բացատրելը:

Այսինքն այստեղ դրած մեր ինքնութեան հարցն է. եթէ հայերէն չենք խօսիր, ինչո՞վ հայ ենք:

- Խառն ամուսնութիւններ

Ասիկա երկրորդն է մեր հարցերուն: Ինչո՞ւ կարելոր է որ առաջը առնենք այս երեւոյթին:

Ընդհանրապէս սիրոյ արդիւնք են խառն ամուսնութիւնները. երբեմն կը մտածեմ՝ նոյն տեսակին հետ յաճախ դժուար կ'ըլլայ ամուսնական կեն-

քին համերաշխութիւնը պահել, ալ ո՞ր մնաց՝ խառն ամուսնութիւններուն պարագային.

Մերը սակայն ոչ թէ կը չքանայ, այլ տեսակ կը փոխէ եւ կը դառնայ աւելի առարկայական ամուսնութենէն ետք. ճիշդ այդ տեղ է որ կը սկսին հարցերը:

Մեր թիւը, աշխարհի վրայ բոլոր հայերուն թիւը այնքան փոքր է, որ կը դողանք մեր գաւաակներուն եւ անոնցմէ գալիք սերունդներուն վրայ:

Հօրեղբայրս, երբ ֆրանսացիները քաշուեր են Սուրիայէն, ինքն ալ անոնց հետ ելեր է եւ ֆրանսա գացեր: Հոն պսակուեր էր ֆրանսուհիի մը հետ, որմէ ունեցեր է հինգ գաւակ՝ երկու մանչ եւ երեք աղջիկ: Իր հինգ գաւակներէն իւրաքանչիւրը ունի չորս կամ հինգ գաւակ: Երբ վերջին անգամ տեսեր էի զինք, հօրեղբայրս ունէր 19 թոռներ եւ 36 ծոռներ:

5 գաւակ

19 թոռ

36 ծոռ

60 ընդհանուր թիւ

X 2 = 120 անձ, որոնք կրնային հայ ըլլալ, եթէ այդ մէկ անձը՝ հօրեղբայրս, հայու մը հետ ամուսնացած ըլլար:

Անշուշտ պիտի ըսեք՝ մենք հայերս երկու, շատ-շատ երեք գաւակ կ'ունենանք, մանաւանդ Սփիւռքի մէջ, ուր կենքը շատ դժուար է: Ը՛իշդ է: Բայց երկու գաւակ թէ երեք գաւակ պահելուն մէջ տարբերութիւնը այնքան ալ մեծ չէ:

Ասիկա մեր ընդհանրական հարցերէն մէկն է, բոլոր հայերուս պարագային:

Մեծ ազգերը մեծ պատմութիւն ունին. բայց ունի՞ն նոյնքան մեծ յիշողութիւն:

Մենք միշտ կարծեր ենք, որ մեր յիշողութիւնը ինքնուրու բան մըն է, մանաւանդ ազգային յիշողութիւնը, դպրոցէն ներս, գլխաւորաբար նախակրթարանի հայոց պատմութեան դասերուն հետ մեզի ներշնչուած պէտք է ըլլայ, եւ մենք բնաւ պէտք չունինք անոր մասին մտածելու, որովհետեւ ան, կը կարծենք, կա՛յ մեր էութեան մէջ տեղ մը պահուած ...

Ի՞նչ է պատմական յիշողութիւնը, որ իւրաքանչիւր անձի համար անշուշտ տարբեր հասկացողութիւն է:

Մենք տարուան մէջ երկու գլխաւոր տօներ ունինք, խորքին մէջ՝ սգատօներ, մէկը Վարդանանց նահատակութեան օրն է, երկրորդը՝ Մեծ Եղեռնի յիշատակի օրը:

Անշուշտ առաջինին բարոյական յաղթանակը շատ լաւ գիտենք, յաղթանակ էր, որովհետեւ հայերը իրենց ուզածը ըրին - գիտէք, հայերը սկիզբէն եղած են բնիկ լեռնից՝ յամառ ժողովուրդ - որովհետեւ երբ Հայկը Բէլին յաղթեց, առաւ իր ժողովուրդը եւ հեռու լեռները քաշուեցաւ - Հայաստան - որովհետեւ յաղթեր էր, ուզածը կրնար ընել, իսկ իր ուզածը խաղաղ ապրիլ էր իր ժողովուրդին հետ, իր ընտանիքին հետ, ապրիլ հողը մշակելով:

Բայց յաղթեր էր Բէլին. ինձի համար իսկապէս առեղծուած է, թէ ինչո՞ւ Հայկը չտիրեց Բէլի աշխարհին, չգրաւեց անոր գահը եւ իր ուժը չպարտադրեց անոնց:

Խորքին մէջ՝ որովհետեւ հայերը իրապէս խաղաղասեր մարդիկ են, մանաւանդ՝ կենսասեր եւ եւ ... փիլիսոփայ, կենքը կը սիրեն, եւ գիտեն որ այդ կենքը շատ կարճ է, ինչո՞ւ պատերազմներով անցընել գայն, երբ կարելի է խաղաղ ապրիլ, երբ կարելի է արեւը վայելել:

Հայաստան դարձաւ կոռուախնձոր. գիտե՞ք ինչու. ճիշդ է որ փոքր էր եւ դրացիները՝ գլխաւորաբար պարսիկներն ու հռոմէացիները կը մտածէին՝ փոքր երկիր է, դիրութեամբ կրնանք այդ հողերը կցել մեր երկրին ... ասիկա երեւցող պատճառն է. չերեւցողը՝ հայուն կենսասեր եւ խաղաղասեր հոգին է, որ կրնայ կենքը մինչեւ ծայր վայելել - ինչպէս բնասատեղծ մը ըսաւ Արցախի առաջին պատերազմի առիթով՝ «Մենք կ'ուզենք մեր պաղջէն նստենք, հող մշակենք ու ապրենք ...»:

Բայց Հայաստանն ու հայութիւնը այսօր, Վարդանանց պատերազմի տօնին եւ Եղեռնի սգահանդէսին կողքին նաեւ Տիգրան Մեծ ունին. մտածե՛ր ենք արդեօք թէ ինչո՞ւ Վարդանանց կը տօնենք, բայց ոչ՝ Տիգրան Մեծ Արքայից Արքայի օր. մենք մոռացութեան տուեր ենք այդ Արքան, անոր ըրած մեծ գործերը՝ սխրագործութիւնները, եւ մեզի հետ մեր սերունդը եւս մոռցեր է այդ անունը. եթէ չէ մոռցեր անունը, կը յիշէ միայն Տիգրան Մեծի դրամին վրայ գտնուող դիմանկարը, իր թագով:

Ինչո՞ւ կ'ըսեմ այս բոլորը. որովհետեւ ըսուած է՝ մեծ ազգերը մեծ պատմութիւն ունին. իսկ մենք գիտե՞նք մեր պատմութեան մեծութիւնը, կը յիշե՞նք:

Մեր պատմութիւնը մարդկային ազնիւ հոգիի պատմութիւն ըլլալու կողքին, է՛ նաեւ յաղթանակներու պատմութիւն: Այսօր ո՞ր է այդ պատմութիւնը, մանաւանդ՝ անոր յիշողութիւնը:

ՍՕ ԽԱՅԻ ՄԵԾ...

Սկիզբ՝ էջ 1

Հանդիսությունը սկսաւ Սուրիոյ եւ Հայաստանի քայլերգներով, որմէ ետք ներկաները մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգեցին Նահատակներուն յիշատակը:

Բացման հայերէն խօսքով Շրջ. Վարչութեան անդամ Մարալ Մաւուելեան լուսարձակի տակ առաւ յոգնիլ ու ընկրկիլ չգիտցող արարածին՝ մօր դերը ընտանիքին ու ազգին մէջ, որպէս գոհողութեան ու նուիրումի խորհրդանշան: Ապա շեշտեց, որ 105-ամեայ ՍՕ Խաչը, որպէս ՀՅԴ-ի միակերպներէն մէկը, իր տաս մասնաճիւղերով եւ Շրջանային յանձնախումբերով զօրակոչի ենթարկած է իր անդամուհիները՝ այլազան պայմաններու մէջ երկրի բոլոր շրջանները հասցնելու միութեան օժանդակութիւնները՝ իր համեստ լուծման բերելով մարդասիրական վեհ գործին:

Արարելէն բացման խօսքով ՍՕ Խաչի պետական վարչութեան ատենապետ Լենա Էլէյճեան դիտել տուաւ, որ մայրերու տօնը իր

խորհուրդով այլազան տօներ կը մէկտեղէ, որովհետեւ կ'ընդգրկէ սեր, գուրգուրանք, ծառայութիւն, դաստիարակութիւն եւ սերունդներ:

րու շարունակականութեան պահպանում: Ապա այս առիթով ողջունեց Սուրիոյ Առաջին Տիկինն ու երկրի Նախագահը, որոնք մեծ կարեւորութիւն կու տան մեր ընկերութեան մէջ մօր ու կնոջ դերին:

Այնուհետեւ ցուցադրուեցաւ հայ մօր տիպարին նուիրուած տեսերիկ մը «Եւ եղի Մայր» խորագրով, պատրաստուած ձեռնարկի կազմակերպիչ մարմինին կողմէ:

Օրուան հանդիսավար Շողիկ Տեր Պոզոսեան մերթ ընդ մերթ մէջ-

բերումներով լուսարձակի տակ առաւ մօր դերը որպէս դաստիարակ եւ հոգատար էակ:

Գեղարուեստական յայտագիրով Կալին Պալապանեան մեներգեց «Մոկաց Հարսեր» ժողովրդական երգը, պարի ընկերակցութեամբ Համագայինի «Սարգարայատ» պարախումբի անդամ Ալիսիա Լախոյեանի: Իսկ «Իրաւունքը Ձեռք է, Պիտի Դիմադրեմ» արաբական հայրենասիրական երգով հանդես եկաւ Կարօ Գուշաքճեան:

ՀՕՄ-ի Կեդր. Վարչութեան խօսքը արտասանեց Սիրան Ամպարճեան, որ շեշտեց, թէ ներկայիս ՀՕՄ-ի առաջնային պարտականութիւնը Արցախէն բռնի տեղահանուած մեր քոյրերուն եւ եղբայրներուն զօրավիգ կանգնիլն է, որպէսզի չընկրկին ու կառչած մնան իրենց իրաւունքներուն:

ՍՕ Խաչի Շրջ. Վարչութեան խօսքը արտասանեց ատենապետուհի Չեփիւռ Գեորգեան, զնահատելով միութեան շարքերուն մէջ ծա-

ռայող բոլոր խաչուհիները եւ շնորհաւորեց բոլոր մայրերը, որոնք լծուած են մարդակերտումի գործին: Ապա յայտնեց, որ ՍՕ Խաչը իր գործունէութեամբ հայնական բազմաթիւ ծրագրեր կ'ենթարկէ կը կոչէ: Գեորգեան այնուհետեւ շնորհակալութիւն յայտնեց ՀՕՄ-ի Կեդր. Վարչութեան, որ ինչպէս Սուրիոյ պատերազմի տարիներուն, այնպէս ալ աղէտալի երկրաշարժէն վերջ մօր գուրգուրանքով զօրավիգ կանգնեցաւ սուրիահայութեան:

Օրուան պատգամաբերն էր Բերիոյ Հայոց Թեմի Առաջնորդ Մակար Սրբ. Արք. Ազգարեան: Սրբազան հայրը յայտնեց, որ մարդկային կեանքի մէջ իգական սեռի, մօր ներկայութիւնը կենսական է, իսկ հայկական իրականութեան մէջ մայրը աստուածատուր իր կոչումով եւ առաքելութեամբ հանդես կու գայ:

Ապա դիտել տուաւ, որ երբ փորձենք խօսիլ մօր մասին, մեր աչքին առջեւ կը պատկերուի Ս. Աստուածածինը, որ ազնուութեան, պարկեշտութեան, հաւատարմութեան, մարդկութեան ու անբծութեան մարմնացումն է, որուն նայողն ու

անոր նմանողը ճակատաբաց կը կանգնի մարդոց ու Աստուծոյ դիմաց:

Մակար սրբազան քանի մը

պատկեր ներկայացուց Սրբուհի Մարիամի կեանքէն՝ սկսելով անոր յղութենէն, մինչեւ Աստուծոյ միածին որդիին ծնունդ տալն ու դաստիարակելը, ինչ որ մեծ պատասխանատուութեան տակ կը դնէր զինք: Այլ խօսքով Մարիամ Սուրբ կոյսը մայրական աստուածատուր կոչումը կը ստանար:

Սրբազան հայրը շեշտեց, որ մայր դառնալը տուկ բնական կոչում մը չէ, որովհետեւ մայրութեան կոչումին արժանացողը զԱստուած կը մարմնաւորէ:

Այնուհետեւ այլ փակագիծ մը բանալով պարգեց, որ Սուրբ Կոյս Մարիամ Նախօրօք հոգեկան, ընկերային, ֆիզիքական եւ բարոյական

պատրաստութեամբ հասաւ մայրութեան շնորհքին: Ան երբ տարեկանէն իսկ տաճար ընծայուեցաւ ու ազդու եւ գործուն մայր ըլլալու համար իր մէջ գարգացուց կարողութիւններ, ինչպէս՝ համեստութիւն, ազնուութիւն, ծառայասիրութիւն, Աստուծոյ պատուիրաններուն համաձայն ապրելու ընդունակութիւն եւ այլն: 11 տարի պատրաստուելէ ետք Աստուած զինք ընտրեց եւ դարձուց Աստուածամայր:

Այնուհետեւ սրբազան հայրը պարգեց, թէ ինչպէ՛ս կարելի է ազդու եւ գործուն մայրեր ըլլալ հետեւեալ արժանիքներով՝ առաջին. ուրիշներու նկատմամբ հոգատար ըլլալով եւ տազնապելով անոնց փրկութեան եւ բարօրութեան համար: Երկրորդ. ընտանիքի անդամները առաջնահերթ նկատելով եւ կեանքին մէջ իրենց առաջնահերթութիւնները կարգաւորելով: Երրորդ. գործուն եւ ազդեցիկ մայրը միշտ իր սի-

րելիներու կեանքին մէջ դրական ներկայութիւն կ'ըլլայ եւ իր հանգիստը չի գերադասեր: Զորրորդ.

երբ ուրիշներ ներքին ապահովութեան զգացումով կրնան մօրմէն կախեալ ըլլալ: Հինգերորդ. երբ ատակ կը դառնան ընտանիք եւ ոչ թէ տուկ տուն կազմելու: Վեցերորդ. երբ մեծագոյն քաջալերողը կ'ըլլան իրենց ընտանիքին եւ սիրեցեալներուն ու վերջապէս՝ երբ հոգեւոր կեանք կ'ապրին, առաջնահերթութիւն նկատելով հոգեւոր դաստիարակութիւնը:

Ապա սրբազան հայրը թուեց քրիստոնեայ մօր յատկանիշները, մեջբերելով Աստուածաշնչական համարներ:

Եւ վերջապէս սրբազան հայրը, որպէս մայրերուն նուէր, թարգմանաբար ներկայացուց պատկեր մը, ուր կը պարզուի կնոջ ստեղծումը Աստուծոյ կողմէ, երբ վեցերորդ օրը Աստուած երկար ժամանակ տրամադրելով անոր ստեղծման զինք

կ'օժտէ բազմապիսի յատկութիւններով:

Բանախօսութեան ավարտին, ՍՕ Խաչի Շրջ. Վարչութեան ու ողջ ընտանիքին անունով, ատենապետուհի Չեփիւռ Գեորգեան շնորհա-

ւորեց սրբազան հօր Արքութեան տիտղոսի արժանանալը ՆՕՍՏ Արամ Ա. կաթողիկոսին կողմէ, ինչպէս նաեւ Նոյն օրուան զուգադիպող սրբազան հօր տարեդարձը եւ այս առիթներով խորհրդանշական յուշանուէր մը փոխանցեց Մակար սրբազանին:

Տօնակատարութիւնը ավարտին հասաւ սրբազան հօր «Պահպանիչ» աղօթքով եւ ՀՕՄ-ի, ՍՕԽ-ի եւ Արցախի քայլերգներով:

ՀԱՉԱՐ ՓԱՌՔ ՈՒ ՊԱՏԻ ՄԵՐ ԳՈՐՈՎԱԳՈՒԹ ՄԱՅՐԵՐՈՒՆ

Բերիոյ Հայոց Թեմի Ազգ. Միացեալ Մանկապարտեզը արժանավայելօրէն յիշատակեց Մայրերուն ամենանուիրական, սրբազան տօնը, 20 Մարտ 2024-ի առաւօտեան ժամը 10:00-ին, դպրոցի «Գ. Եսայեան» սրահէն ներս:

Ամբողջ աշխարհը մեծ ցնծութեամբ կը նշէ աշխարհի մեծագոյն գանձը եւ մշտահոս աղբիւրը հանդիսացող Մայրերու տօնը:

Արեւելքի մէջ Մայրերու տօնը կը յիշատակուի գարնան՝ 21 Մարտին, որ պատահական չէ, գարունը բնութեան վերագարթօնքն է:

Մայրն ալ իր քաղցրութեամբ, շերմութեամբ, գոհողութեամբ կը դառնայ շրջապատին եւ ընտանիքին բուրումնաւետ ծաղիկը, վարդն ու մանուշակը:

Հայաստանի մէջ մայրութեան եւ գեղեցկութեան տօնը կը յիշատակուի 7 Ապրիլին, իսկ արեւմուտքի մէջ՝ Մայիսին:

Տարիներէ ի վեր աստուծոյն դարձած է Մայրերու օրուան տօնակատարութեան մայրերուն կողքին նաեւ մեծ մայրերուն ներկայութիւնը, որ իսկապէս ողջունելի գաղափար է, որովհետեւ անոնք անսահման ուրախութեամբ առիթը պիտի ունենան վայելելու իրենց թոռներուն քաղցրածայն երգերը, մանկական դրախտը այս երկնակամարին վրայ:

Բեմը գարդարուած էր օրուան խորհուրդը ընդգրկող, գեղեցիկ ձեռնային աշխատանքով, որ կը ներկայացնէր քնքնայն մօր պատկերը, կուրծքին սեղմած իր սիրասուն գաւազը, ինչպէս նաեւ գունաւոր փուչիկներով, որոնք մթնոլորտը դարձուցած էին անելի հմայիչ ու գրաւիչ:

Պետք է խոստովանուի, որ թէեւ մանկապարտեզը 2023-2024 տարեշրջանին պաշտօնական մանկապարտիզական չունէր, բայց Ուսումնական Խորհուրդի ատենապետուհի՝ Անի Գալտընեանը, ՍՕ Խաչի դարմաստան տնօրէնուհին ըլլալով մեկտեղ, ամէն օր առաւօտեան ժամը 8:00-ին կ'այցելէ մանկապարտեզ՝ մօտէն իրագել դառնալու ներքին աշխատանքներուն, ծրագիրներուն, իր կողքին ունենալով նաեւ վարժարանիս հոգաբարձութեան անդամը եւ մեր փորձառու ու գիտակից ուսուցչուհիները, որոնք արդէն իսկ արդարացուցին իրենց վստահուած բժախնայի եւ անխոնջ աշխատանքը:

«Մայրերու Օր»-ուան հանդիսավարը ծաղիկ դասարանի ուսուցչուհի Սոնա Գրտանեանն էր: Ան իր բացման խօսքին մէջ ըսաւ. «Այսօր համախորձօրեւեմ ենք այս սրահէն ներս միասնաբար տօնելու մեր սիրելի մայրերուն հիասքանչ տօնը, յայտնելու երախտագիտութիւն, սեր ու յարգանք մեր փոքրիկներու գեղարուեստական ներկայացումով»: Ան յիշեց, որ ինչպէս գարունը կեանք բերող, յոյս, սեր եւ ուրախութիւն ներշնչող պայծառ ու հրաշալի եղանակ է, մայրն ալ կեանքի օրերը պայծառացնող եւ գարնանային ծաղիկներու նման գունազեղ եւ բուրումնաւետ դարձնող երկնաքնքնայն է:

Մեր բողբոջ, կոկոն եւ ծաղիկ դասարաններու հրաշալի փոքրիկները յաջորդաբար ներկայացուցին մայրերուն նուիրուած փունջ մը պարեր, երգեր եւ ասմունք՝ հայերէն, արաբերէն եւ անգլերէն լեզուներով, դաշնամուրի ընկերակցութեամբ Փաթիլ Գասապեան-Վարդապետեանի: Ամենատպաւորիչը իրենց հարազատ, անկեղծ ու շերմ սրտի խօսքերն էին: Բոլորը արժանացան ներկաներու ծափողջոյններուն:

Այս հանդիսութեան յաջողութիւնը կը պարտինք մեր նուիրեալ ժրջան, համբերատար, տիպար եւ շնորհաշատ ուսուցչուհիներուն: Հազար ապրի՛ք, աշխատասեր, ստեղծագործ, ազնիւ ու խոնարհ ուսուցչուհիներ: Ձեր բոլորին անսպառ ոյժ, կորով, քաջամոզութիւն եւ արեւշատութիւն, նոյն գիտակցութեամբ, բարձր տրամադրութեամբ շարունակելու ձեր մարդկային, ազգային, վեհ առաքելութիւնը:

Թող որ ամենակալ Աստուած իր օրհնաբեր ձեռքը դնէ իւրաքանչիւր մանուկի վրայ, որպէսզի անոնց ճանապարհը ըլլայ մշտադալար եւ նպատակասլաց: Մեր մանուկները գուրգուրանքի, խնամքի կը կարօտին: Մենք բոլորս պատասխանատու ենք համբերութեամբ, քաղցրութեամբ տանելու իրենց չարաճճիութիւնը, ուղղելով, խրատելով եւ ճիշդ քայլերու առաջնորդելով գիրենք, եթէ կ'ուզենք մեր ապագան տեսնել շողողուն ու պայծառ:

Սիրելի՛ մայրեր,

Ձեր մանուկներուն իրենց դպրոցական գիրքերու կողքին տան մէջ յատկացուցէ՛ք փոքրիկ անկիւն մը մանկապատանեկան գունազարդ գիրքերու, դաստիարակչական խաղերու, տեսերիզներու: Չարագացուցէ՛ք անոնց բարոյական արժեքները: Անոնք դաստիարակչական խաղերով անուղղակիօրէն պիտի ընկալեն բարին ու գեղեցիկը:

Հոգատար հայրեր եւ քնքնայն մայրեր, ձեր գաւակներուն ոչ շլացուցէ՛ք, ոչ բան մը գլացէ՛ք, ոչ ալ բարկացէ՛ք: Նախ՝ իմացէ՛ք, ապա գայրացէ՛ք:

Ձեռնարկին ծնողաց յանձնախումբը պատրաստած էր յուշանուէրներ եւ նուէրներ: Բոլոր աշակերտները իրենց մայրերուն նուիրեցին գոյգ մը արուեստական ծաղիկ՝ առ ի երախտագիտութիւն: Ծնողները, մեծ մայրերը իրենց սերն ու խանդաղատանքը յայտնեցին սրտաբուխ նուիրատուութեամբ՝ ի տես դպրոցի բարեգարդման եւ բարգաւաճումին:

Արփի Սանտեան-Չեյթեան

ՄԱՏՄԱՆՆԵՐԷՆ...

Սկիզբ՝ էջ 5

իրականութիւնը, որ ամենէն սուր հակառակորդներն իսկ հիմա տեղ մը կը պահեն նուազագոյն գործակցութիւնը, կ'աշխատին չկտրել բարակցող թելը: Եւ ճիշդ հոն է որ մեզի պէս երկիրներու դիմաց կը բացուի խուսանաւելու հնարաւորութիւնը...: Սակայն ի՞նչ տեղի կ'ունենայ ներկայիս: Հայաստան կ'աշխատի հեռաւորութիւն ստեղծել Ռուսիոյ հետ (պատճառները գիտենք), եւ ի հեճո՛նկս բարեկամութեան այդ խաղաքարտին՝ կամուրջներ նետել կամ ամրապնդել այլոց հետ, որոնցմէ բոլորովին մեկուսացած չէինք: Հետեւա՞նքը (ո՛չ միակը): Ներքին բեւեռացումի վիճակ մը կը ստեղծուի, ու չենք անդրադառնար, թէ անկէ ինչպիսի՞ վնասներ կրնան հասնիլ (ի մտի չունինք անվաղորդայն խոստումներն ու բերանացի աջակցութիւնները): Ֆրանսա գիւնական կազմածներ կը վաճառէ Հայաստանի, ու բանավեճ կը ստեղծուի, թէ այդ գիւնատեսակները իսկապէս օգտակա՞ր են, պարսաւանքներ չեն խնայուիր Ֆրանսային: Եւրոպացի դէտեր կը բերուին Հայաստան (դարձեալ ի հեճո՛նկս ռուսական եւ իրանեան կողմերու հաշուարկներուն), եւ յանկարծ Եւրոպացիներուն դէմ քննադատական արշաւներ կը բարձրանան (չենք ըսեր որ անտեղի են, սակայն...): Չենք գնման փորձ կ'ըլլայ Հնդկաստանէն, եւ հոն ալ բանավեճ կը ստեղծուի ձեռք բերուածին-բերուելիքին ազդուութեան մասին: Ինչո՞ւ. որովհետեւ քիչ մը ամէն տեղ հարցերը կը տարուին դեպի մասնակի քաղաքականացում, եւ ահա քեզի օգտակար ըլլալ ուզողն ալ կը դառնայ քննադատութեան թիրախ, մինչդեռ մենք պէտք ունինք անելի՛ լրջախոհ մօտեցումներու- բարեկամութեան փոքրագոյն սանդիսամատներն անզամ ամրացնելու: Ի՞նչ վնաս պիտի ունենար Հայաստան, եթէ Ռուսիոյ հետ նա՛եւ գիւնական գործակցութեան ոլորտին մէջ դեպի խզում չվազէր... Ի՞նչ վնաս՝ եթէ կարենայինք գէնք ապահովել ո՛չ միայն յիշեալ երկիրներէն, այլ մինչեւ իսկ եւրոպական կամ արաբական երկիրներէ, հաշուարկուած եւ քաղաքականապէս հաւասարակըշուած ծրագիրներու հիմամբ, այնպէս մը, որ առնուած քայլերը վրդովմունք չպատճառէին ԲԱՐԵՎԱՄ դասուած երկիրներուն: Իսկ երբ նման հաւասանակշռութիւն վերստեղծուի՝ գէնքի առաքման ճամբաներն ալ դիւրին անցանելի կը դառնան, Թուրքիոյ եւ Ատրպէյճանի խափանարար ճիգերը գործնապէս կը չեղոքացուին, բոլոր բարեկամները մեզ կը դիտեն այն յարգանքով, որուն արժանի է մեծ ու փոքր, հզօր կամ տկար որեւէ երկիր, ՎՍԱՎ-ՀՈՒԹԻՆ ՆԵՐՇՆՆՈՂ երկիր:

Վերը յիշատակուած առաջադրանքներուն իրականացման համար, յաջորդ վարչախումբը պէտք է գործի լծէ իրա՛ւ դիւանագետներ, քաղաքական փոթորիկներ անելի խելամիտ կերպով դիտող, վերլուծող եւ կապեր հաստատող, նոր կապեր ստեղծող մասնագետներ: Երեւանի այսօրուան դիւանագիտական ցանցը մեծ չափով անգործ վիճակի մէջ է. ծանր դեպքեր կը պատահին, չես լսեր, որ այս կամ այն երկիրն մէջ դիւանագիտական ներկայացուցիչն ազդու գործ կ'ընէ, ՓՈՐՁ ՄԸ Կ'ԸՆԷ, մինչդեռ դպրոցի մը ծորակներուն հարցը կը ստեղծէ փողով-թմբուկով «համերգներ»:

Արտաքին՝ դիւանագիտական ոլորտին մէջ ճիշդ ծրագրումը – կըրկնենք, Հայաստանի եւ Սփիւռքի մէջ ունինք բանիմաց եւ կշռադատող մասնագետներ – նկատի պիտի ունենայ քանի մը հիմնական ստորոգելիներ, ինչպէս՝ որոշ աշխատանքներու մասին գաղտնապահութիւնն ու խորհրդապահութիւնը, նոյնը կը թելադրէ գիւնամի եւ բանակի վերակազմակերպման ոլորտը: Վերջին տարիներուն, երկու ոլորտներուն մէջ ալ անհարկի «բաց-պատարագ»-ներ կը ներկայացուին: Երեւանի նոր իշխանութիւնը վերջակէտ պիտի դնէ ինքնահակապատմի եւ անիմաստ, որեւէ հիմք չապահովող համաձայնագրեր մէջբերելու անձնատուական երթին: Օրինակ, ինքնահակապատմ է մէկ կողմէ յայտարարել, որ Թուրքիա եւ Ատրպէյճան ցեղասպանութիւն կ'ընեն, Հայաստանի վրայ նոր յարձակումներ կը պատրաստեն (Նախիջեւանի մէջ նորագոյն գիւնավարժութիւնները՝ յաւելեալ վկայութիւն), ու միաժամանակ խօսիլ «խաղաղութեան մօտայուտ համաձայնագիր»-ի մասին (թուրքեւազերիական կողմը այդ մասին երբա՞ւ չեն տեսներ), կամ, տակաւին, կրկնել ու կրկնել, որ Հայաստան կ'ուզէ խաղաղութեան հասնիլ Ամա Աթայի համաձայնութեան հիմամբ, մինչդեռ ԿԸՐ-ԿԻՆ ՈՒ ԿՐԿԻՆ ԱՊՊՏՈՒՑՈՒՄԸ Է, որ այդ համաձայնագիրը ո՛չ մէկ կապ ունի նշուած առաջադրանքներուն հետ...: Հայաստան վիթխարի թղթածրարներ ունի, իր արդար իրաւունքները յիշեցնելու եւ այդ թղթածրարին ՄԱՍՆԱԿԻՑՆԵՐԸ իր դաշտին մէջ խաղցնելու իմաստով:

Ահա այսպիսի՛ իշխանափոխութիւն մըն է որ ընկալում պիտի գտնէ գանգուածին կողմէ, ու այդ յենարանով՝ ինքզինքն եւ պահանջները անելի՛ ազդու կերպով պիտի ներկայացնէ բարեկամներուն, նա՛եւ թշնամիին: Փոխընտրա՞նքը: Չենք ուզեր մտածել այն վատ նախատեսութիւններուն մասին, որոնք իրականացումը կը նշանակէ Հայաստանի ամբողջական կամ իրողական կորուստը, հայութեան անելի՛ եւս նօսրացումը, Սփիւռքը յաւելեալ տկարացումի եւ բթացումի տանիլը: Կը հաւատանք, պէ՛տք է հաւատանք (սա՞ զգացական մտածում չընկալել), որ հայ քաղաքական միտքը կրնայ այսօր իսկ շրջադարձի ենթարկել անարգել անկումը, վերականգնել անկախութիւնն ու ինքնիշխանութիւնը, իրական ինքնիշխանութիւնը, եւ հայրենիքն ու ազգը ամրագրել աշխարհի քարտեզին վրայ, քայլ առ քայլ յառաջ տանիլ մեր անմիջական եւ հեռահաս պահանջները: Վերջին քանի մը տարիներու փորձերը փաստած են, որ այս շրջադարձին իւրաքանչիւր ուշացում՝ անելի՛ եւս կը ծանրացնէ յաջորդ փուլի գործերը:

ԻՆՉ ԿՐՄԵՆ ԱՍՏՂԵՐԸ

ԽՈՅ

Այս շաբաթ բարենպաստ է նիւթական հարցերը լուծելու համար: Կ'արժանանաք նուէրներու եւ հաճելի անակնկալներու:

ՑՈՒԼ

Այս շաբաթ ծանրաբեռնուած էք գատկուան պատրաստութեան տնային գործերով: Շաբթուան երկրորդ կէտը մտերմիկ հանդիպումներ եւ այցելութիւններ պիտի ունենաք:

ԵՐԿՈՒՐԵԱԿ

Ձեր ծրագիրները ինքնորոյն իրականացուցէ՛ք, առանց այլոց խորհուրդները լսելու: Հաւանական են դրամական մուտքեր անսպասելի աղբիւրներէ:

ԽԵՑՁԵՏԻՆ

Կենցաղային հարցերը երբեմն կը յոգնեցնեն ձեզ: Համբերութեամբ գիտնեցէ՛ք ու մի՛ անտեսէք եկամտաբեր նոր գործի առաջարկ մը:

ԱՈՒԾ

Չգացական մի՛ ըլլաք հարցերու քննարկման ընթացքին: Ձեր յուզական դաշտը լարուած պիտի ըլլայ այս շաբաթասկիզբը:

ԿՈՅՍ

Ձեր կարողութիւնները մի՛ թերագնահատէք: Այս շաբաթ շատ լաւ գործեր յաջողութեամբ պիտի պսակուին ձեր աշխատանքին ու իմաստութեան շնորհիւ:

ԿԵՒՈՔ

Կարելի է գործերը մի՛ յետաձգէք, քանի որ ձեր տնտեսական վիճակը պիտի բարելաւուի:

ԿԱՐԻՃ

Շաբթուան սկիզբը խուճապի կրնաք մատնուիլ ձեր ստանձնած բազում պատասխանատուութիւններուն բերումով: Որոշ աշխատանքներ ձեր ընտանիքի անդամներուն վստահեցէ՛ք, գործակցութիւնը կը թերթեցնէ ձեր բեռը:

ԱՐԵՂՆԱՌՐ

Տնտեսական հարցերու մէջ զգոյշ եղէ՛ք: Կասկածելի գործարքներ մի՛ կնքէք անծանօթներու հետ: Ջանացէ՛ք վստահելի գործընկերներ գտնել:

ԱՅՇԵՂՋԻՐ

Ձեր շրջապատին մէջ շենշող ներկայութիւն էք: Միութենական կեանքի մէջ ձեր աշխատելաճոճ վարակիչ պիտի դառնայ ու երիտասարդներ գործի պիտի մղէ:

ՋՐՈՍ

Չատկուան շաբաթը բարեբեր պիտի ըլլայ ձեզի համար, ընտանեկան հարցեր պիտի լուծուին, ու ձեր ընկերային կեանքը պիտի աշխուժանայ:

ՁՈՒԿ

Եթէ ձեր գործերը խոչընդոտներու հանդիպին, մի՛ յուսահատիք, կարելիութիւն ունիք յաղթահարելու ամեն դժուարութիւն:

ՁԱՏԿՈՒԱՆ ԿԵՐԱԿՐԱՏԵԱԿՆԵՐ

Յիսուս Զրիստոսի Յարութեան տօնը կամ Չատիկը, որպէս տաղաւար տօն, ունի հարուստ ծիսահամալիր, որ կը ներառէ եկեղեցական արարողութիւններէն մինչեւ ժողովրդային տօնախմբութիւն: Այս բոլորին մաս կը կազմէ նաեւ գատկական ուտեստը, որ տարուան եղանակին եւ տօնի խորհուրդին համապատասխան, կը խորհրդանշէ նոր կեանքի սկիզբը: Մեծ պահքը կը լուծուի Նաւակատիքի ընթացքով, որուն ամանդական ուտեստներն են հակկիթը, ձուկը, չամիչով փիլաւը, բանջարով եւ շիրիկով (թահինով) ճածընը, իսկ ըմպելիքը՝ գինին:

Ինչպէս որ հայոց ամանդական կենցաղին մէջ ընդունուած էր Բարեկենդանի ամարտին «բերանները փակել» հակկիթով, այնպէս ալ ընդունուած էր Չատիկին «բերանները բանալ» հակկիթով: Աշխարհի խորհրդանշական հակկիթը կը խորհրդանշէ նոր կեանք եւ յարութիւն, իսկ կարմիրը՝ Զրիստոսի փրկչական արիւնը, որուն հեղումով մարդկութիւնը ազատագրուեցաւ սկզբնական՝ աղամական մեղքէն: Նոյն խորհուրդը ունի նաեւ Չատիկուան կարմիր գինին: Ձուկը քրիստոնէութեան խորհրդանշաններէն մէկն է. առաջին դարերուն քրիստոնէաները իրարու ձուկին նշանով կը ճանչնային: Բրինձով, չամիչով, չոր միրգերով եւ ընկուզ եղէնով պատրաստուած փիլաւը նոյնպէս տօնական սեղանին գարդն է: Չամիչն ու չիրեղէնը կը խորհրդանշեն աշխարհի քրիստոնէաները, իսկ բրինձը՝ համայն մարդկութիւնը:

Ամանդական էր նաեւ Չատիկին հացի տեսակներ պատրաստել՝ որպէս առատութեան խորհրդանշան: Սովորաբար Մեծ պահքէն մինչեւ Չատիկ ինկած շրջանին հաց չէին թխել: Ուստի Մեծ Պահքի սկիզբը այնքան հաց կը թխէին, որ մինչեւ Չատիկ բաւարար համարուէր: Չատկուան հացը կը պատրաստէին Աւագ Հինգշաբթի: Ժամանակին տարածուած էր յատկապէս բաղարջի պատրաստութիւնը, որ անալի, իւղով պատրաստուած խմոր է, երեսը հակկիթի դեղնուց քսուած: Ըստ ամանդութեան՝ Սուրբ Մարիամ Աստուածածին բաղարջ պատրաստած ատեն հակկիթին դեղնուցը քսելու ընթացքին իմացած է Որդւոյն մատնութեան լուրը:

Միւս կողմէ Չատկուան կարկանդակները կը պատրաստուին այլազան ձեւերով ու միջուկներով՝ ընկոյզով, արմաւով, պիստակով եւ այլն:

Հայկական տօնական սեղանի խմորեղէններէն է նաեւ գաթան, որուն վրայ կը պատկերուին կենդանակերպի տասներկու նշանները կամ նախշազարդուած խաչը:

Ամանդական եղած է նաեւ բոլորին հիւրապիրուող մատաղը, որ անուանուած է Չատկուան փխառ, իսկ Չատկուան կիրակին՝ Ափառի կիրակի: Համայնքին եւ եկեղեցւոյ կողմէ յարգուած անծիք նախապէս բնակչութենէն դրամ կը հաւաքէին եւ մատաղցու կը գնէին: Կիրակնօրեայ տօնական Սուրբ Պատարագէն տեք, եկեղեցւոյ բակին մէջ կը կատարուէր փխառի ճաշական հանդիսաւոր արարողութիւնը: Ափառը եփած կ'ըլլար նախորդ գիշերուան ընթացքին եւ կը բաժնուէր ներկայ բոլոր ժողովուրդին: Ժողովրդային մատաղին նպատակը եղած է գալիք տնտեսական տարուան բերրիութիւնը ապահովել:

Քաղուած՝
Յ. Ա. ԳԳ ԳԱԱ հնագիտութեան եւ ազգագրութեան համալսարանի գիտաշխատող է:

ՁԱՏԿՈՒԱՆ ԿԱՐԿԱՆԴԱԿ (ԱՐՄԱՒՈԿ)

- Բաղադրութիւն**
- 3 գաւաթ ալիւր
- 200 կրամ կարագ
- 2 հակկիթ
- 1 սուրճի գաւաթ ձեթ
- 2 ապուրի դգալ շաքար
- Կէս գաւաթ հեղուկ կաթ
- 2 թէյի դգալ փխրեցուցիչ (B.P.)
- Կէս թէյի դգալ թթիւ մոր
- Կէս թէյի դգալ աղ
- Միջուկին համար**
- 600 կրամ առանց կորիզի արմաւ
- Կէս գաւաթ մակրուած ընկոյզ
- 2 ապուրի դգալ կակուղցած կարագ

Պատրաստութիւն
Թթիւ մորը կէս սուրճի գաւաթ գաղջ ջուրին մէջ լուծել եւ սպասել, որ թթուի: Ապա չոր բաղարջիները խառնել, ապա՝ հեղուկները եւ ամեցնելով թթիւ մորը շաղել: Կէս ժամ ձգել, որ խմորը հանգչի, ապա միջակ գնդիկներու վերածել գայն, իւրաքանչիւրը երկայնքին ոլորել եւ տափակցնել, տեքը մէջը դնել միջուկէն ու ոլորել, դանակով կտրել շեղակի ձեւեր տալով ու փունջի ափսէին մէջ շարել: Կրան քսել քիչ մը վանիլով խառնուած հակկիթի դեղնուց եւ ապա շուշմայ ցանել ու եփել միջակ տաքութեամբ՝ նախ տակը, ապա նաեւ վրան կարմրցնելով:

Ռաֆֆի Սիկահեան

ՏԵՂԱԿԱՆ

ԼՈՒՐԵՐ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸՆ

-Սուրիոյ Պասքեթի տղոց Բ. դասակարգի ախոյեանութեան մրցումներուն, ՅՄԸՄ-ի պասքեթի տղոց խումբը յաղթանակ մը եւս արձանագրելով

յաջողեցաւ 65 - 97 արդիւնքով պարտութեան մատնել Դամասկոսէն ժամանած Ֆայիհապին: Զանդիպուսի տնտղութեան ՅՄԸՄ-ի խաղացողները տիրապետեցին արդիւնքին, ինչպէս նաեւ մարզիչը առիթ տուաւ բոլոր խաղացողներուն մաս կազմելու խաղին: Նշենք, որ ՅՄԸՄ-ին մնաց մէկ կարեւոր հանդիպում, որ տեղի պիտի ունենայ Դամասկոսի մէջ, որուն արդիւնքով կը յստականայ Ա. դասակարգ բարձրացող խումբին անունը:

-Երկուշաբթի օր Զալէպի մէջ սկիզբ առաւ Սուրիոյ պասքեթի հանրապետական բաժակի մրցաշարքը, որուն մասնակցութիւն պիտի բերեն առաջնակարգ վեց խումբերը՝ բաժնուելով երկու խմբակի: Առաջին խմբակին մաս կազմեց Զալէպի Ահլին, Զոմսի Զարամէն եւ Դամասկոսի ՃէյՉԸ, իսկ երկրորդ խմբակին՝ Ուահտէն, Ճալասան ու Նաուաիրը:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ

ՌԱՖԻՆԵԱՆ ՊԱՅԱՆՁՈՒԹ Է ԱԼ-ՅԻԼԱԼ ԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԵ

Ըստ Sport.es-ին, Սեուտական Արաբիոյ ալ-Յիլալը կը փորձեր աման փոխադրաշրջանին ձեռք բերել

Սպանիոյ ախոյեան Պարսելոնայի պրագիցի յարձակող Ռաֆինէան: Սեուտական ակումբը 27-ամեայ ֆութպոլիստին փոխադրութեան համար յատկացուցած է 100 միլիոն եւրօ: Transfermarket-ը անոր փոխադրութեան արժեքը սահմանած է 50 միլիոն եւրօ: Ռաֆինէան

հեռանալու փափաք չունի, բայց սպանական ակումբը նիւթական ծանր պայմաններու մէջ գտնուելուն համար կարող է ընդունիլ Յիլալի առաջարկը: Ընթացիկ մրցաշրջանին Ռաֆինէան սպանացի Չալիի գլխաւորած խումբին հետ մասնակցած է 28 հանդիպման, նշանակած է 5 կոլ, կատարած՝ 10 կոլային փոխանցում: Անոր պայմանագիրը Պարսելոնային հետ նախատեսուած է մինչեւ 2027 թուական:

ՊՐԱԶԻԼ ՅԱՂԹԵՑ ԱՆԳԼԻՈՅ, ԻՍԿ ԳԵՐՄԱՆԻԱ՝ ՖՐԱՆՍԱՅԻՆ

ՖԻՖԱ-ի բարեկամական մրցումներու օրը, Անգլիոյ Ուիմպլի մարզադաշտին վրայ Պրագիլ յաջողեցաւ 1 - 0 արդիւնքով պարտութեան մատնել հիւրընկալ Անգլիոյ հաւաքակա-

նը: Մրցումի միակ կողմ 80-րդ վայրկեանին նշանակեց 17-ամեայ Էնտրիքը: Գերմանիոյ հաւաքակալը յաջողեցաւ նաեւ 2 - 0 արդիւնքով պարտութեան մատնել Ֆրանսան: Խաղը սկսել է 7 երկվայրկեան ետք, Ֆլորիա Ֆերթեզ նշանակեց Գերմանիոյ առաջին կոլը: Երկրորդ կիսախաղին, Զալիրենզ կրկնապատկեց արդիւնքը եւ հանդիպումը շարունակուեցաւ մինչեւ աւարտ՝ 2 - 0 արդիւնքով:

ԽԱԶԲԱՌ (ՄԽ 481)

Պատրաստեց՝ Մարինա ԶիլԱբօշեան-Պօղիկեան

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1												
2												
3												
4												
5												
6												
7												
8												
9												
10												
11												
12												

Յորիզոնական

- 1- Ժողովրդային ասացուածքը կ'ըսէ. «Ծոյլին համար ամէն օր..... է»:
- 2- Տարածքի միաւոր: Արջառ:
- 3- «Պայքար» վէպին հեղինակը: Աղեղի արձակած սլաք:
- 4- Զակառակ՝ ռումբի տեսակ: Արեւագալ:
- 5- Զակառակ՝ լեզուով մը «այո»: Պառակտումի հունտ: Իրերայաջորդ տառեր:
- 6- Ճամբայ հարթող: Ուրիշ:
- 7- Լեզուով մը «այո»:
- 8- Զոգեւոր երգ: Զակառակ՝ տառի մը անունը:
- 9- Կարասի: 93: Նկանակ:
- 10- Զակառակ՝ ժամանում: Տարածքի միաւոր:
- 11- Զարթ մակերես: Կրկնուած ձայնաւորներ:
- 12- Պէս: Մտատանջութիւն:

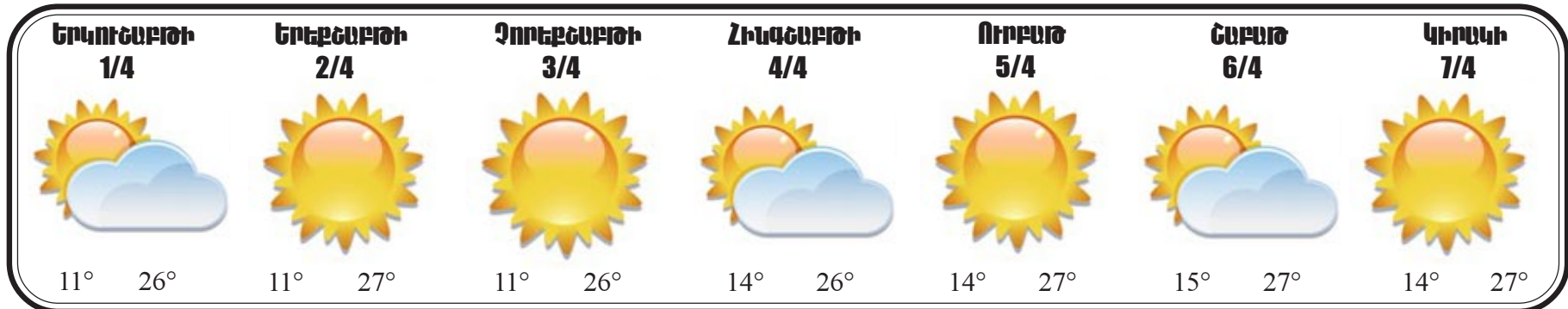
Ուղղահայեաց

- 1- Բանջարեղէնի տեսակ մը: Թաքուն պայթուցիկ:
- 2- Իգական անուն:
- 3- Զակառակ՝ թատերական գործողութեան բաժանում: Աջք: Լեզուով մը՝ «այո»:
- 4- Զիմա: Զարգական դերանուն: Զակառակ՝ իգական անուն:
- 5- Զակառակ՝ առարկայ: Սարսափ:
- 6- Նուաստ: Իշխանական աթոռ:
- 7- Չոհ: 5400:
- 8- Ս. Աստուածածնայ մայրը: Ոտանաւորի տողերուն նմանահնչիւն վերջաւորութիւնը: Սարսափ:
- 9- Ձայնաւոր տառեր: Սիւմանթոյի ծննդավայրը:
- 10- Բժիշկ: Զակառակ՝ 5070:
- 11- Երկբարբառ: Շաղկապ:
- 12- Նախատոնակ Ս. Չատկուան: Մէկը:

ԽԱԶԲԱՌ (ՄԽ 480)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
1	u	a	h	a	l				փ	է	ք	ա	կ
2	ա	ր	օ	տ	վ	ա	յ	ր			ր	տ	
3	պ		տ	ա	տ	ր	ա	կ			դ	ա	
4	ա	լ			ա	դ							կ
5	տ	ա	ր	ա	կ	ն	ւ	ա	ն	ք			
6	ի		հ	է	վ	ա	ն	շ	է	դ			
7	ճ	մ	ա	ր	ի	ա					ն	ա	
8	ա	կ	զ	լ	ի	ա	տ		ի				
9	տ	ի	ա	ն	ա		ա	յ	ն		ն		
10	ր	է	ն	ա	կ	ա	ն		ր		ի		
11	ա		ր	յ	յ		ն	ջ	ի	լ			
12	կ	ա	ր	է	կ	ց	ա	ն	ք		կ	ա	

ԼՈՒՐԵՐ

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ... Սկիզբ՝ էջ 1

Լոր Պատարագ մատուցեց Բերիոյ Յայնց Թեմի Բարեջան Առաջնորդ Գերշ. Տ. Մակար Սրբ. Արք. Ազգարեան: Պատարագին ներկայ գտնուեցան Սուրբիոյ Խորհրդարանի երեսփոխան Է. Ազգ. Վարչութեան ատենապետ Ժիրայր Ռէսեան, Սուրբիոյ Խորհրդարանի երեսփոխան դոկտ. Լիւսի Իսկէնեան, Ազգ. Վարչութեան անդամներ, Յարաբերական յանձ-

նա Ա. Որովիտեալ ան «Դաւիթի Որդին» էր եւ որպէս այդպիսին երթալական հասկացողութեամբ թագաւորը իշու վրայ նստած կը մտնէր իր քաղաքը, ինչպէս Դաւիթ, երբ թագաւոր ծծուեցաւ, իշու վրայ նստած մտաւ, նոյնպէս անոր որդին՝ Սողոմոնը, երբ թագաւոր ծծուեցաւ՝ իշու վրայ նստած մտաւ: Դեռեւաբար, Զրիստոս ալ երթալական սովորութեան համաձայն պիտի ընէր, որպէսզի բացայայտէր, թէ իսկապէս ինչ թագաւորն է:

նախումբի անդամ Վրէժ Եագուպեան, ՅԱԸՄ-ի Կեդր. Վարչութեան անդամ եղբ. Աւետիս Տերվիշեան, ՅԱԸՄ-ի Սուրբիոյ Շրջ. Վարչութեան ատենապետ եղբ. Յարութ Ծղմեան եւ հաւատացեալներու հոծ բազմութիւն:

Եկեղեցին յարգարուած էր ձիթեանի եւ արմաւենիի ճիւղերով, որոնք կը խորհրդանշեն Երուսաղէմ քաղաք Տիրոջ յաղթական մուտքը: Ուրախութիւն առթող երեւոյթ է տեսնել ընտանիքներուն եւ իրենց երեխաներուն խումբերով ներկայութիւնը եւ մասնակցութիւնը Սուրբ եւ Անմահ Պատարագին:

«Զրաշափառ» շարականի երգեցողութեամբ, Առաջնորդ Սրբազան Յայրը թափօրով մուտք գործեց եկեղեցի: Ս. Խորանին սպասարկեցին Արժ. Տ. Չարեհ քիւյ. Շաքար-

Բ. Որպէսզի իրականացնէր Չաքարիայի մարգարեութիւնը, ուր իրեն համար ըսուած էր 500 տարիներ առաջ:

Գ. Որպէսզի ցոյց տար, որ ինք խոնարհ եւ հեզ թագաւորն է, խոնարհութեամբ եկած էր պայքարելու չարին, հպարտութեան եւ մեղքին դէմ եւ իր խոնարհութեամբ, հեզութեամբ եւ Աստուծոյ կամքին հնազանդութեամբ եկած էր, որ իր պատերազմը մղէր չարին եւ չար ուժերուն դէմ եւ այդպէս յաղթանակելով նոյն յաղթանակը մեզի տար: Զրիստոս, իր խոնարհութեան ճամբով մեզ կը հրաւիրէ, որ մենք ալ մեր հոգեւոր պատերազմը մղենք նոյնպէս խոնարհութեամբ, հեզութեամբ եւ Աստուծոյ կամքին հնազանդութեամբ:

եան եւ Արժ. Տ. Գաննիկ քիւյ. Չափանեան:

Ծաղկազարդի տօնին նուիրուած հոգեպարար շարականներ հնչեցին եկեղեցւոյ դպրաց դասին երգեցողութեամբ, Բարշ. բժշկ. Սարգիս սրկ. Իսկէնեանի ղեկավարութեամբ:

Պատարագի ընթացքին կատարուեցաւ ձիթեանի ճիւղերու օրհնութիւն:

Առաջնորդ Սրբազան Յայրը իր պատգամը ուղղեց ժողովուրդին:

Սրբազան Յայրը քանի մը կէտերու մէջ բացայայտեց, թէ ինչո՞ւ Յիսուս Երուսաղէմ մուտք գործեց:

Զրիստոս նաեւ դատաւորի իր հանգամանքը ցոյց կու տայ բոլոր անոնց նկատմամբ, որոնք զինք չեն ընդունիր: Դեռեւաբար, Զրիստոս խստօրէն պիտի դատէ գանոնք եւ դատապարտէ, իսկ որպէս Փրկիչ եւ Դատաւոր, հեզ եւ խոնարհ, արդարութիւնը եւ փրկութիւնը իր հետ բոլոր հաւատացեալներուն համար, ինք պիտի հանդիսանայ անոնց Փրկիչը եւ թագաւորը:

Սրբազան Յայրը հրաւիրեց ժողովուրդի գաւակները, որ Զրիստոսի օրհնակով եւ Երուսաղէմ յաղթական մուտքի դէպքով իրենց առօրեայ կեանքը աստուածահաճ դարձ-

նեն:

Շարունակելով, Սրբազան Յայրը յայտնեց, թէ ժողովուրդը երբ իր հազուատները կը փռէր, ո՞չ միայն կատարելապէս հնազանդութիւն ցոյց կու տար, այլ Զրիստոսի աշակերտներուն հետ միասին Զրիստոսը կ'ընդունէր իբրեւ իր Տէրը եւ Թագաւորը: Դեռեւաբար, ժողովուրդը կը խոնարհէր, Զրիստոսի իշխանութեան կ'ենթարկուէր, ամբողջապէս կը յանձնուէր Անոր եւ կ'ընդունէր Անոր տիրութիւնը իր կեանքին վրայ: Դեռուատները փռելը մեղքերը Զրիստոսի ոտքերուն տակ փռել եւ զինք որպէս արդարութեան զգեստ հագնիլ կը նշանակէ, ամբողջ հոգիով, սրտով, մտքով իր առջեւը փռուիլ, որպէսզի ինք գայ եւ մեր Տէրը, Առաջնորդը եւ Թագաւորը հանդիսանայ: Միւս կողմէ, ձիթեանին կը խորհրդանշէ խաղաղութիւնը, իսկ արմաւենին՝ յաղթանակը: Դեռեւաբար, ժողովուրդը, տակաւին անգիտակցաբար, ձիթեանի եւ արմաւենիի ճիւղերը ուրախութեամբ ճօճելով կու գար վկայելու, որ Զրիստոս, ճշմարիտ Մեսիան, ինք խաղաղութեան իշխանն է եւ խաղաղութիւն պարգեւողը, որ մեր ներաշխարհը մեղքին պատճառով անկոծումէն խաղաղեցնողն է: Ինքն է, որ մարդիկը հրաւիրեց ըսելով. «*Ինձի եկեք դուք յոգնածներ եւ բեռնաւորուածներ եւ ես ձեզի հանգիստ պիտի տամ*»: Դեռեւաբար, ժողովուրդը կը յայտարարէ, որ ճշմարիտ Զրիստոսով, ճշմարիտ Մեսիայով միայն կարելի է իսկական խաղա-

զեւտեալը, խաւարի որդի եւ Աստուծոյ թշնամի կը դարձնէ: Զրիստոս եկաւ եւ այդ իմաստով մեզի յաղթանակ տուաւ: Ան յիշեցուց, որ ինք յաղթեց իր մարդկային բնութեան մէջ եւ այդ գօրութիւնը մեզի տուաւ: Դեռեւաբար, Զրիստոսով եւ Սուրբ Յոգիով այդ գօրութիւնը մեր մէջ կը ներգործէ այնքան ժամանակ,

որ մեր նայուածքը կը յառնէր խաղաղութեան իշխանին՝ Զրիստոսին, որ մեզի աստուածային խաղաղութիւն կը պարգեւէ եւ յաւիտենականութեան գօրութիւն ունենալով կը յաղթանակէ:

Պատարագի ավարտին, Առաջնորդ Սրբազան Յայրը մանուկներու օրհնութեան թափօրով ուղղուեցաւ դէպի Կրթասիրաց Ս. Չեմպլեճեան Երկր. Վարժարանի շրջափակը,

ղութիւնը վայելել: Արմաւենիի ճիւղերը կը խորհրդանշեն յաղթանակը: Զրիստոս ինքն էր յաղթանակ տանող թագաւորը, որ եկած էր չարին եւ չարին իշխանութեան դէմ պայքարելու եւ յաղթանակելու, ինչպէս ինք Երուսաղէմ պիտի մտնէր եւ Գողգոթա լեռ բարձրանալով, մեր մեղքերը իր ուտերուն, խաչը շալկած պիտի մեռնէր, յօժարական իր մահով մեզի կեանք պիտի պարգեւէր եւ փշրելով դժոխքի ու սատանային կապանքներն ու շղթաները, ոչնչացնելով անոր գօրութիւնը եւ վերացնելով անոր խայթոցը մեզի յաղթանակ պիտի պարգեւէր իր Յարութեամբ եւ մեզի պիտի կոչէր յաղթութեան, յոյսի եւ ցերեկի որդիներ:

Զրիստոս էր յաղթանակ տանողը եւ ինքն էր նաեւ աշակերտներուն ըսողը. «*Մի՛ վախնաք, թէ մշխարհի մէջ նեղութիւն եւ դժուարութիւն պիտի ունենաք, մարդիկ ձեզ պիտի հալածեն, բայց մի՛ վախնաք, որովհետեւ ես յաղթեցի աշխարհին*»: Աշխարհը իր մեղքերով, հրապոյրներով եւ անօրէնութիւններով մարդ

ուր անդաստանի կարգ կատարեց եւ ձիթեանի ճիւղերով գարդարուն սուրբ խաչով մանուկները օրհնեց:

Տօնախմբութեան ավարտին, եկեղեցւոյ դիմաց ՅԱԸՄ-ի Յալէպի Մասնաճիւղի փողերախումբը հնչեցուց «Կիլիկիա» մաղթերգը: Յիշենք, որ ՅԱԸՄ-ի Յալէպի Մասնաճիւղի վարչութեան կազմակերպութեամբ, մասնաճիւղի տարագաւոր փողերախումբն ու սկաուտները, Ծաղկազարդի տօնին առիթով, ասանդաբար տողանցեցին Յալէպի հայկական թաղամասերուն մէջ:

Աւարտին, եկեղեցւոյ թաղական խորհուրդը շնորհաւորեց Առաջնորդ Սրբազան Յայրը, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս ՆՍՕՏՏ Արամ Ա. Վեհափառ Յայրապետին տնօրինումով Արքութեան տիտղոս ստանալուն ուրախ առիթով: Կարկանդակի հատում կատարուեցաւ եւ թաղականութեան կողմէ յուշատուր յանձնուեցաւ Սրբազան Յօր:

Դատարարութեան ձիթեանի օրհնութեամբ ճիւղեր ստանալով վերադարձան իրենց տունները: